Omul între știință și fantezie
Ce perspective deschide omenirii revoluția științifică?

OMUL ȘI ȘTIINȚA
Dialogul secolului XX

Cum poate fi definit omul contemporan?
Care sînt perspectivele relațiilor omenești?

Răspund: fizicianul dr. George Gamow, profesor la Universitatea Boulder, Colorado, academicianul sovietic Leonid Ivanovici Sedov, savantul italian Daniele Bovet, publicistul și scriitorul austriac Robert Jungk, scriitorul francez Hervé Bazin.

Cu prefața lui Paul-Emile Victor

Au trebuit să treacă milenii pînă ce știința s-a unit cu poezia și împreună au întreprins marile, adevăratele explorări.

Exploratorul secolului al XX-lea este om de știință. Cu aceeași curiozitate, cu aceeași fantezie și îndrăzneală ca și cel ce pornește spre lună sau explorează adîncurile oceanului, tentează necunoscutul, înfruntă imposibilul la bordul planșetelor de schițe, pe infinitele file de calcul dificil sau în laboratoare — savantul.

Noi îi așteptăm mereu „reîntoarcerea" din „expedițiile" sale niciodată sterile.

Vor spune unii: dar rezultatele științei sînt deseori primejdioase, nocive! Vom răspunde, amintind cuvintele unui savant care la rîndu-i îl parafraza pe Socrate: „*Știința per se nu este primejdioasă, nu este morală sau imorală. Ea devine morală sau imorală atunci cînd oameni morali sau imorali se folosesc de puternicele sale tehnici*". Dar pentru aceasta sîntem obligați să veghem. Dar cum vom veghea dacă nu înțelegem, și cum vom înțelege dacă nu cunoaștem? Spre această cunoaștere, spre știință trebuie să tindem cu toții. Amintiți-vă că încă Socrate spunea că „*opinia adevărată și știința nu ne sînt date prin naștere, nu le avem din întîmplare*". Ele trebuie dobîndite, însușite. Cît de adevărate sînt astăzi aceste cuvinte!

Ne vom îngădui pentru început să-i dăm cuvîntul lui PAUL-EMILE VICTOR prefațînd „Explorările sec. XX":

„Omul paleolitic dormea noaptea și era treaz ziua. Omul secolului XX doarme noaptea și este treaz ziua. Omul paleoliticului, cînd se deplasa, acoperea circa 5 km pe oră, ca și omul secolului XX cînd se deplasează, pe jos. Omul paleolitic, cînd se folosea de-o piatră ca armă, o lansa la cîteva zeci de metri. Omul sec. XX nu o aruncă mai departe.

Îi trebuiau 9 luni omului paleolitic să facă un copil. Îi trebuie tot atît omului sec. XX.

Omul nu s-a schimbat."

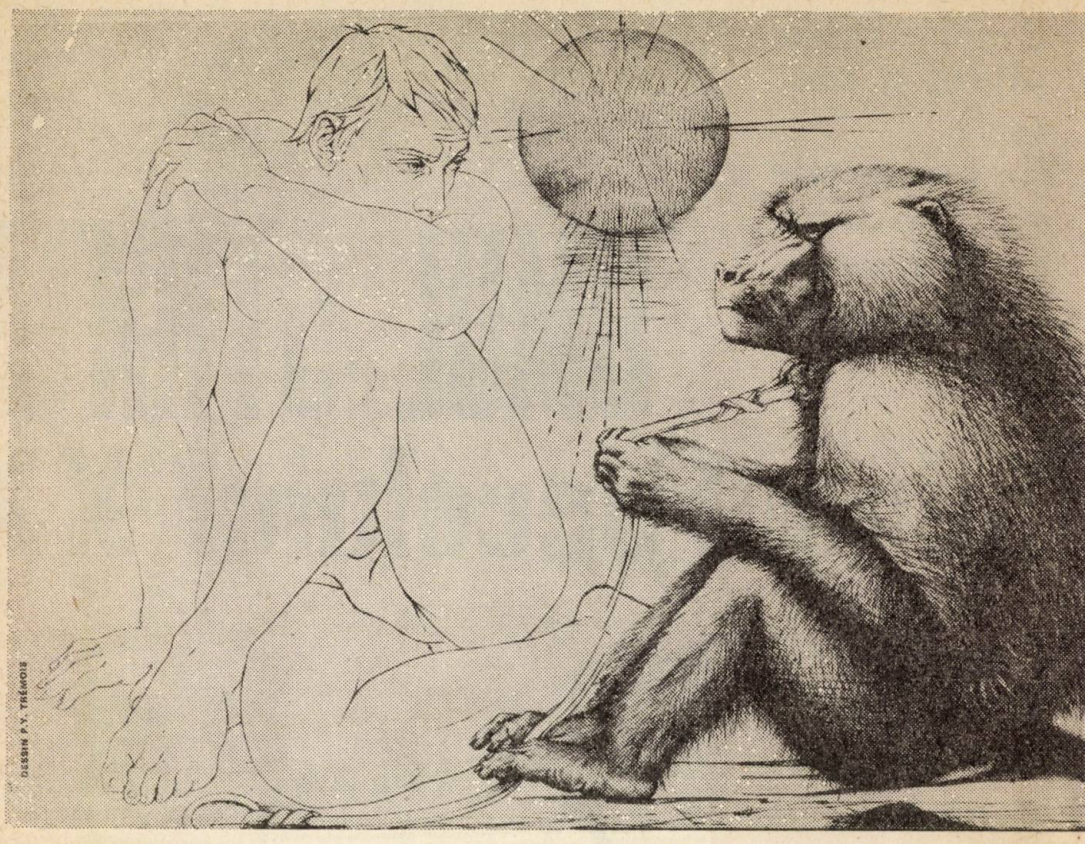

În faţa anului 2000

Omul de astăzi este pe punctul de a deveni conştient de epoca sa. Această conştiinţă se manifestă prin setea mereu mai mare de acţiune, prin curiozitatea mereu mai largă de a cunoaşte lumea înconjurătoare, prin sentimentul din ce în ce mai precis că, oricare ar fi culoarea, oricare ar fi concepţia de viaţă, oamenii fac parte dintr-o singură specie şi că sînt legaţi din ce în ce mai mult unii de alţii printr-un interes comun: să supravieţuiască.

Această însuşire a conştiinţei este primul semn de trezire, prima piatră a unui edificiu nou care nu se va putea ridica decît dacă toţi oamenii se vor uni pentru aceasta: umanismul secolului XX.

Dr. GEORGE GAMOW, profesor la Universitatea Boulder, din Colorado, (S.U.A.) e unul dintre strălucitii reprezentanţi ai ştiinţei contemporane. Fiecare dintre domeniile pe care le-a cercetat îi datorează nu puţin: fizica nucleară, astrofizica, cosmologia, matematica, chimia, biologia. Membru a cîtorva academii străine (Academia daneză de ştiinţe, Academia Naţională de Ştiinţe a Statelor Unite), fizicianul Gamow se destinde cu o fantezie inegalabilă şi un umor subtil scriind povestiri de popularizare a ştiinţei. Einstein le gusta îndeosebi şi l-a felicitat. Iar UNESCO i-a decernat în 1956 premiul Kalinga.

În legătură cu dialogul nostru „omul şi ştiinţa" i-am adresat două întrebări ce vizau cele două laturi ale activităţii domniei sale: ştiinţa şi literatura ştiinţifică.

Redăm mai jos integral răspunsurile sale:

„M-a interesat primirea scrisorii dv. întrucît pe polita mea cu cărţi se află lucrarea: UNU, DOI, TREI... INFINIT, tradusă şi publicată de Editura Tineretului, şi vreau să încerc să răspund la întrebările dv.

Socotesc că povestirile ştiinţifico-fantastice pot fi împărţite în două categorii: bune şi proaste. Primei categorii îi aparţin, bunăoară, scrierile lui Jules Verne; celei de-a doua, majoritatea celorlalte. Am fost solicitat în repetate rînduri să colaborez la reviste ce publică literatură ştiinţifico-fantastică, dar nu am dat curs acestor invitaţii. Spre deosebire de Jules Verne, autorii de literatură ştiinţifico-fantastică nu au cunoştinţe ştiinţifice şi îşi elaborează proza de regulă fără vreun temei ştiinţific.

Povestirile lui Jules Verne despre elicoptere, submarine, călătorii spre Lună etc. au anticipat, fără îndoială, evenimente viitoare, dar nu cred să le fi impulsionat pe acestea, iar evenimentele ar fi avut loc indiferent de existenţa sau inexistenţa acestor povestiri.

Atunci cînd scriu proză „științifico-fantastică", ca, de pildă, povestirile cu Mr. Tomkins, eu le prezint sub forma unor vise (oricine poate visa!) pe un fundal strict științific. Cele mai multe — sau mai degrabă toate — povestiri științifico-fantastice care îmi trec prin mînă, în prezent, conțin o grămadă de „fantastic" și nu de „știință". Și nu cunosc nici măcar un singur exemplu care să arate că literatura științifico-fantastică ar fi impulsionat vreo descoperire științifică.

În ceea ce privește anul 2 000, aș putea face următoarele presupuneri:

FIZICA: Problema principală în acest domeniu este aceea de a pătrunde în esența particulelor elementare. Timp de peste treizeci de ani, noi am aflat din ce în ce mai mult despre ele, dar am pătruns din ce în ce mai puțin în esența lor. Cu alte cuvinte, sîntem oarecum „opaci", nu este exclus să rămînem așa alți 33 de ani. Pe de altă parte, există și posibilitatea ca, intrînd săptămîna viitoare într-o bibliotecă publică, să dau, într-o revistă, publicată într-un oraș oarecare de pe suprafața Pămîntului, de un articol deschizător de drum, așa cum au fost primele studii ale lui Max Planck sau Albert Einstein în privința teoriei cuantelor sau a relativității. În fiecare luni nădăjduiesc să găsesc un articol de acest fel, dar pînă acum nu am avut asemenea șansă...

ASTRONOMIA: Descoperirea, acum vreo cinci ani, a quasarilor și a radiației cosmice termice calorice (la temperatura 30 absolut) îmi dă mari speranțe că vom aduce lumină în problema cosmologică a originii și evoluției Universului înainte de anul 2 000 (cînd voi avea vîrsta de 96 de ani). Lucrurile arată foarte încurajator.

BIOLOGIE: Și în acest domeniu a fost înregistrat un mare progres în ultimele cîteva decenii și sîntem azi cu mult mai aproape de înțelegerea vechii probleme: „Ce este Viața?" Este foarte probabil că, în jurul anului 2 000, procesul de bază al vieții va fi, deopotrivă, lămurit și va fi cu putință sinteza unor organisme simple vii pornind de la elemente chimice. În ceea ce privește procesele care au loc în creier, cunoștințele noastre se vor perfecționa probabil în mod considerabil, dar încă departe de a fi cognoscibile.

TEHNICA: Neființd inginer, nu mă încumet să fac vreo anticipație în acest domeniu.

Nădăjduiesc că am răspuns, prin aceasta, întrebărilor dv."

Nu numai oamenii de știință gîndesc viitorul

Savantul englez J. D. BERNAL spunea: *„Concluzia principală care se desprinde din studierea situației și dezvoltării științei în societatea noastră este că progresul științei a devenit prea important pentru a fi lăsat numai în seama oamenilor de știință sau a oamenilor politici și că întregul popor trebuie să-și dea contribuția pentru ca acest progres să fie o binecuvîntare și nu un blestem".*

Potrivit acestei credințe am invitat și noi, la acest colocviu despre știință două ilustre personalități care nu sînt oameni de știință: ROBERT JUNGK și HERVÉ BAZIN.

Robert Jungk, binecunoscut publicist și scriitor austriac a cunoscut de altfel îndeaproape lumea științei occidentale și s-a preocupat de problema responsabilității morale a savantului față de omenire. (Citățm dintre operele traduse de Editura politică: „Mai strălucitor decît o mie de sori" și „Raze din cenușă").

Domnia sa ne-a răspuns la întrebările:

1. Ce perspective deschide omenirii revoluția științifică? 2. Ce-l definește pe omul contemporan? 3. Care sînt perspectivele relațiilor omenești?

1. Foarte mari. Dacă savanții lumii vor reuși să găsească o soluție problemei științei. Majoritatea oamenilor de știință, după explozia primei bombe de la Hiroșima, au reacționat în felul celor doi martori pe care i-am întîlnit în orașul bombardat și a căror dramă va constitui, de altfel, subiectul cărții mele viitoare. După catastrofă, un tînăr japonez își rupea toate cărțile de știință, declarînd: „Dacă această catastrofă este adevărul, atunci cărțile sînt mincinoase". Celălalt asistase la incinerarea cadavrelor atomizate, care erau arse, turnîndu-se peste mormanele lor benzină. Flacăra aceea albastră a durat zile și nopți de-a rîndul. Această viziune l-a emoționat profund (au existat 75 000 de victime). Iar omul acesta și-a consacrat viața ajutîndu-și semenii. Această undă de umanitate și de oroare, pe care a născut-o Hiroșhima, a zguduit conștiința multor oameni de știință.

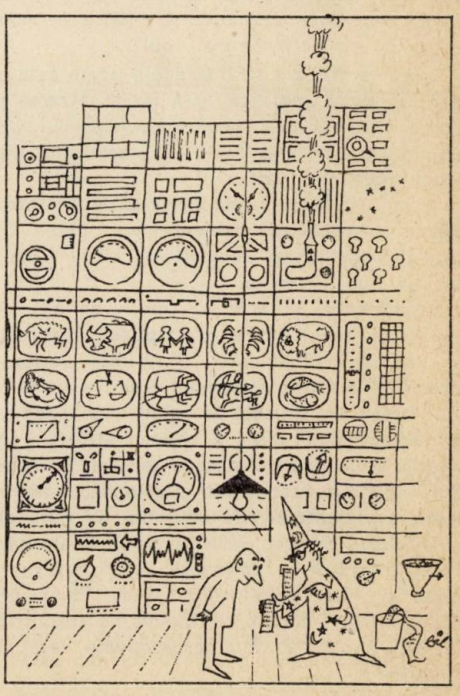

S-ar putea ca, fără această catastrofă sîngeroasă, reacția să nu fi fost aceeași, dar cum eu am întîlnit mulți fizicieni occidentali, pot afirma că, mai devreme sau mai tîrziu, o criză morală i-ar fi zguduit oricum, căci azi, a apărut un fel de logică necruțătoare, mult mai eficace decît toate viziunile de groază din lume. Savanții au început să-și dea seama de existența lumii. Această reflecție ar putea naște zîmbetul, dacă n-am cunoaște mentalitatea omului de știință, izolat în turnul de fildeș al lucrărilor lui, îndrăgostit doar de abstracțiuni.

Or, se poate spune azi că marea majoritate a fizicienilor occidentali se simt răspunzători de invențiile lor și sînt foarte preocupați să se amestece mult mai mult în viața oamenilor și să tragă ultimele consecințe din legile cunoașterii, să coboare pe pămînt! Ei acceptă să se pasioneze pentru problemele economice și sociale, să se împotrivească militarilor și politicienilor, să se judece pe ei înșiși și să-și judece colegii.

În diferite țări există azi mișcări științifice importante, care încearcă să găsească alte soluții științei decît acelea pe care le-au dat diverse guverne sau mari concerne de armament. În Statele Unite există o federație a savanților, grupînd 7 000 de membri. Mai există o societate pentru responsabilitatea savanților, care este cea mai radicală din toate, mergînd pînă la capătul ideilor ei. Societatea are un serviciu de plasare pentru fizicienii care nu vor să continue a lucra pentru confecționarea bombelor și care sînt trimiși în țările subdezvoltate. Această societate n-are decît 500 de membri. Dar, dacă vom mai aștepta puțin — răbdarea este doar o virtute științifică — ea va cuprinde din ce în ce mai mulți.

Ceea ce trebuie să înțelegem acum este că o nouă forță „politică" și-a făcut intrarea pe scena internațională, problema controlului bombei atomice nefiind decît un element al unui ideal mult mai vast.

În măsura în care acest lucru va deveni într-adevăr o realitate, oamenii vor putea trăi într-adevăr într-un univers. ale cărui frîne ei le vor ține în mînă.

Curiozitatea a făcut ca omul de azi, cu mijloacele tehnice care îi sînt puse la dispoziție — radioul, televiziunea — să aibă „ochii și urechile" îndreptate asupra fiecărui eveniment, indiferent în ce colț al lumii s-ar produce. O consecință firească a acestei atitudini sînt mișcările de protest la care asistăm în ultimii ani împotriva războaielor nedrepte, a împilărilor, a violențelor, de oriunde ar veni ele.

Scriitorul francez HERVÉ BAZIN, ale cărui romane traduse în românește — „Vipera sugrumată" și „Moartea căluțului" — l-a făcut familiar publicului nostru, a răspuns cu amabilitate întrebării: *„Care sînt perspectivele revoluției științifice?"*

„Sînt de toate felurile. Mai întîi, economice. Omul, deținătorul, cu fiecare nouă zi, a unei energii din ce în ce mai mari și a mai multor mașini, va vedea crescîndu-i neîncetat puterea. Va ajunge astfel să muncească foarte puțin. Bunurile de consumație vor deveni mai puțin scumpe. El va trebui însă să rezolve problema repartiției lor. Într-adevăr, ne putem închipui, prin absurd, uzine automatice activînd, din plin, pentru un patron. Dar cui va vinde el, dacă nu va mai exista muncă, deci nici slujbe, deci nici cumpărători? Consecințele sociale se pot deduce ușor: progresul va duce la o repartiție colectivă. Dar și consecințele culturale sînt importante: muncind puțin, omul va avea mult mai mult timp liber. El îl va consacra, firește, familiei lui dar de asemenea și sportului, artelor, educației lui generale. Cercetarea pură, dispunînd de mulți cercetători, va deveni o activitate esențială, urmărind în mod constant mersul înainte. Totul se leagă. Vom ajunge în curînd la un moment cînd accelerarea progresului va lichida pe întîrziații istoriei. În plus, peste cîțiva ani omul, — datorită tot revoluției științifice — părăsind într-adevăr această planetă, va descinde pe altele, va face comparații care vor distruge ultimele mituri și, datorită unei alte geologii, poate chiar unei alte biologii, unei alte zoologii, va elibera cunoașterea de tot ceea ce are „local"; omul va fi stăpînit, în sfîrșit și pentru totdeauna, de pasiunea exactității, de pasiunea dreptății (care nu este altceva decît dublura morală a omului).

Înainte de toate, omul este un *mutant*. Omenirea a cunoscut deja multe mutații, de la africantrop pînă la omul din Neanderthal, apoi a celui din Cro-Magnon. În general, ele se produc prin crize și aceste crize au fost dezlănțuite de circumstanțe care au fost mai întîi climatice, apoi au devenit, încetul cu încetul, tehnice. Au existat mutațiile focului, ale fierului, ale pulberei, ale mașinii cu vapori. Este normal ca intensitatea crizei actuale să fie proporțională cu intensitatea descoperirii și a necesității de a adapta concepțiilor noastre, mijloacelor noastre moderne, o societate arhaică. Mutația este, de astă dată, atît de considerabilă, încît ne întrebăm dacă o va urma toată lumea. Se pot produce mai multe forme de adaptare. Socialismul este, în mod evident, cea mai bună. Dar totul ne arată că capitalismul încearcă să supraviețuiască; el va forma, poate, una din acele „ramuri divergente" ale evoluției, care ajung, pînă la urmă, după multă vreme, la un impas. În orice caz însă, toți oamenii se află în mișcare. Nu numai că se schimbă, dar vor să se schimbe: imperiul metafizicienilor — care le interzicea acest lucru — s-a prăbușit în folosul celui al fizicienilor care,

dimpotrivă, se află în fruntea acestei mutații, pentru prima oară voită, organizată, menită să ne scoată, în sfîrșit, din cuaternar, să lichideze ceea ce a mai rămas în noi de primar, să ne permită să pășim bariera condiționării terestre, să devenim, la capătul unei lungi gestații, acele ființe inteligente, pe care bătrîna noastră mamă Pămîntul le va naște în spațiu."

Pe cînd un reportaj propriu din Cosmos?

Remarcabil teoretician în mecanica fluidelor, aerodinamică, teoria fluidelor vîscoase și a undelor de șoc ca și în astrofizică, LEONID IVANOVICI SEDOV, supranumit „părintele sputnicilor", este membru al Academiei de Științe a U.R.S.S. și președintele Federației Internaționale de Astronautică. Prima întrebare pe care i-o adresăm este, firesc, cea privind viitorul apropiat și îndepărtat al astronauticii.

— *Ce-aș putea să răspund alta decît că lucrările se desfășoară larg, că mari colective de ingineri și cercetători activează în acest domeniu și că s-au deschis perspective uriașe pentru viitor. Atît de multe sînt posibilitățile încît, în momentul de față, problema care se pune este aceea de a folosi variantele optime. Vom continua, bineînțeles, încercările cu sateliții artificiali ai pămîntului și cu zboruri interplanetare, dar o etapă principală apropiată, esențială pentru dezvoltarea ulterioară, este zborul stațiilor automate spre lună și întoarcerea aparatelor cosmice din spațiul interplanetar pe pămînt.*

— Se afirmă că experimentările cu aparate cosmice ar avea implicații mai largi asupra științei. Corespunde realității o asemenea afirmație?

— *Da, incontestabil. Ele au rezultate foarte importante pentru aprofundarea cunoașterii naturii. Așa, de exemplu, multe cercetări fundamentale în domeniul fizicii se efectuează acum pe bordul sateliților artificiali ai pămîntului. Pe sateliții de tip Proton noi am efectuat experimente cu particule încărcate cu energii atît de mari încît experimentarea lor nici nu era posibilă pe pămînt. Vă dați desigur seama că este vorba de lucrări fundamentale pentru dezvoltarea fizicii. S-a ajuns după cum se vede într-o situație similară cu cea a astronomiei și biologiei pentru care telescoapele au devenit mijloace fundamentale în cercetarea științifică, fără ele neputînd fi concepută dezvoltarea acestor două științe. Tot așa sateliții artificiali au devenit instrumentul necesar cercetării fundamentale în fizică.*

Dezvoltarea cercetării cosmice stimulează și condiționează progresul multor ramuri importante ale tehnicii: dirijarea automată, legătura prin radio, o sumedenie de aparate electronice, diferite materiale ce se cer perfecționate. Iată așadar cum tehnica contemporană cosmică influențează asupra tehnicii pămîntene. Aceasta fără a mai vorbi de influența asupra altor ramuri ale științei, ca biologia, de pildă.

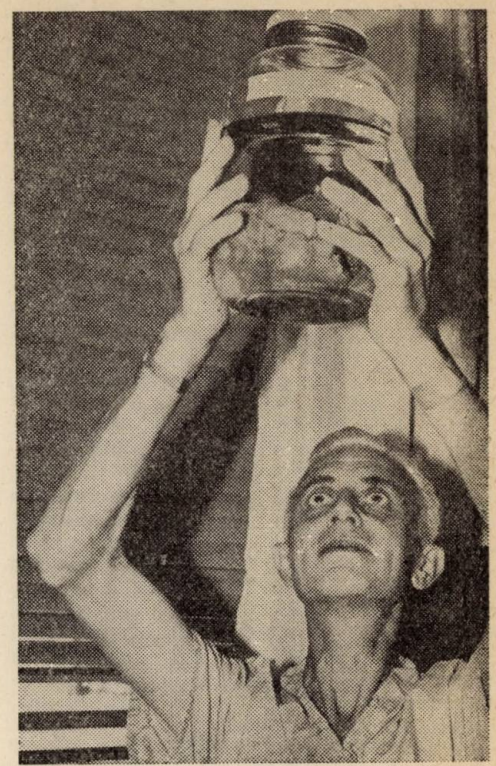

Iată-l, își ține inima în mînă! Și nu este o figură de stil. Grefele de inimă, socotite cîndva neverosimile, au devenit astăzi o realitate!

— Aceasta este desigur și una dintre cauzele dezvoltării pe care o iau cercetările în spațiul cosmic?

— *Și aceasta. E normal ca multe țări să fi înțeles relația și de aceea își și pun problema rezolvării ei. Se poate spune că, așa cum la timpul său aviația a avut o mare influență asupra tehnicii, de ea fiind condiționat potențialul industrial al multor țări, tot așa azi, în dezvoltarea contemporană, joacă un rol esențial tehnica cosmică care, de altfel, pătrunde rapid în viața cotidiană: legături radio intercontinentale, retransmisii de televiziune, meteorologie cu ajutorul sateliților și altele.*

— Ce puteți spune în legătură cu viitorul apropiat?

— *Deocamdată muncim din greu. Sperăm că vom obține și rezultate. Ceea ce doresc este ca aceste lucrări pe care le pregătim, și care ne vor face să avansăm probabil mult, să aibă o influență la fel de binefăcătoare asupra omenirii, cum au avut-o majoritatea marilor cuceriri ale științei.*

— Pe cînd credeți că ne puteți oferi un loc pentru un reporter al „Magazinului" care să transmită un reportaj din Cosmos?

— *Nu cred că va trebui să așteptați mult. Cosmonauții se pare că au devenit jurnaliști. De*

ce n-ar deveni și ziariștii cosmonauți? Vă primim cu plăcere, bineînțeles antrenați corespunzător.

Va avea omul medicamente pentru suflet?

Savantul italian DANIELE BOVET, laureat al premiului Nobel pentru medicină și fiziologie (1957) este directorul Institutului de Farmacologie al Universității din Sassari și al Centrului de Neurofarmacologie al Consiliului Național al Cercetării Științifice, doctor Honoris Causa al mai multor universități din lume și membru al multor academii de științe din Italia, SUA, Franța, Brazilia, Anglia, India ș.a.

Dezvoltîndu-și investigațiile în domeniul cercetării experimentale, al chimiei terapeutice, farmacologiei și fiziologiei, el a realizat împreună cu soția sa Filomena Bovet-Nitti studii de o deosebită valoare, printre care lucrarea de bază „Structura și activitatea medicamentelor în sistemul nervos vegetativ". Lui îi datorează omenirea secolului XX, bîntuită de nenumărate anxietăți, nevroze și alergii, descoperirea medicamentelor antihistaminice, după cum tot lui i se datorează primele studii asupra curarelor de sinteză care au găsit o largă întrebuințare în anestezia chirurgicală. Preocupările actuale ale savantului italian sînt, după cum singur spunea:

— *Studii de psihofarmacologie și psihobiologie asupra acțiunii medicamentelor calmante, tranchilizante cum le numim noi, precum și cercetări asupra terapeuticii deficiențelor mintale, farmacologia învățării și memoriei și ...cam atît.*

— Am auzit de farmacologie, de farmacodinamie, farmacoterapie dar de psihofarmacologie...

— *Pentru că este o preocupare foarte recentă: n-a împlinit nici 10 ani. S-a născut o dată cu introducerea primelor tranchilizante în Franța, Elveția, SUA. Totul s-a petrecut ca o explozie: se căutau noi molecule active și s-a ajuns la descoperirea halucinogenilor, a antifobicelor și a antidepresivelor; drept care au fost elaborate și teoriile care să explice acțiunea acestor medicamente ca, de pildă, teoria mediatorilor chimici în creier. În același timp dezvoltarea colosală a tehnicilor de laborator a demonstrat paralelismul în rezultate, la teste, la animalele de laborator și la om, de exemplu pentru dozarea antidepresivelor, a antischizofrenicelor, a psihostimulantelor și a preparatelor împotriva oboselii.*

— Această formidabilă explozie tehnică prin care trece omenirea cu efectele ei asupra muncii și psihicului individului pun și vor pune desigur probleme tot mai grele psihofarmacologiei care a intrat în cursă cu ea. Avem oare temeiuri de optimism în ce privește rezultatele?

— *N-avem încotro. Trebuie! Dar glumesc, desigur. Avem toate motivele să fim optimiști. Secolul nostru este cunoscut ca o „epocă de aur" a chimioterapiei. De la sinteza aspirinei în 1899, la cea a barbituricelor în 1903, a anestezicelor cu un an mai tîrziu, a primelor arsenicale și medicamente antisifilitice în 1907, și pînă azi, chimioterapia a făcut progrese teoretice și practice remarcabile: descoperirea hormonilor, a primilor mediatori chimici, a vitaminelor, sinteza unor noi derivați din ce în ce mai activi în domeniul analgeticelor, al antiflogisticelor și al anestezicelor, introducerea sulfamidelor care deschid drumul terapiei antibacteriene și medicamentelor antitiroidiene, antidiabetice și diuretice... Apoi antibioticele cu formidabilele lor efecte asupra celor mai grave boli epidemice.*

În psihiatrie am asistat de asemenea la o adevărată revoluție prin introducerea psihomedicamentelor, din care unele cu efecte salutare de nesperat în urmă cu un deceniu. De ce deci să nu cred că omenirea — care a obținut prin chimia terapeutică un adevărat triumf asupra bolilor morții, — care a reușit în mod practic prin psihofarmacologie să deschidă porțile caselor de nebuni și să facă să fie trimise la muzeu cămășile de forță — nu va reuși și în faza următoare? Cu atît mai mult cu cît istoria științei relevă o alternanță ritmică între descoperirile fizicii și chimiei și cele ale biologiei și nu este deloc improbabil ca acest secol care a fost cel al fizicii să ne rezerve încă mari surprize în domeniul științelor vieții.

— Și totuși se pare că în materie de cunoaștere a sistemului nervos nu s-a ajuns prea departe dacă ne referim la alte ramuri ale biologiei.

— *Aș spune că, dimpotrivă, în această direcție ca și a psihologiei experimentale s-a ajuns într-un punct în care ne putem aștepta la foarte mult, cu consecințe care ar putea fi aproape revoluționare pentru însăși cunoașterea omului.*

Și apoi nu văd de ce să poată fizicienii descrie caracteristicile particulelor elementare care au o viață medie de o miliardime de secundă, electroniștii să obțină cu ajutorul mașinilor un milion de calcule elementare pe secundă, geneticienii să descifreze codul genetic cu caracter universal de la virus la om, iar psihobiologia și psihofarmacologia care pot uza și de aceste descoperiri uluitoare să nu poată pătrunde adînc în sistemul nervos al omului!?!

Am convingerea că așa cum în decurs de cîteva decenii chimioterapia a reușit să reducă spectaculos mortalitatea la septicemie de la 70 la 12 la sută, la bronhopneumonie de la 32 la 6 la sută, la tifos de la 20 la 5 la sută, așa cum tuberculoza, malaria și alte maladii au putut fi eradicate pe teritoriul multor țări, tot astfel și în domeniul psihoterapiei omenirea va obține victoria. Cu o condiție: să nu renunțe la umanitate și... să nu abuzeze de medicamentele psihotrope.

Anchetă realizată de Mînzu Radian, Paul B. Marian, Anda Călin.

OMUL și ARTA

Vă propunem o discuție despre artă... despre arta *de „a citi", de „a privi", de „a asculta", de „a fi spectator"...*

Firește, ne-am obișnuit să-i dăm artei un domeniu de exclusivitate. Îngrădit. Cu poartă și ghișeu de informații: aici sînt artele plastice; aici muzica... Sau dansul. Sau teatrul... În accepțiunea curentă, cel ce „face" artă face o profesiune anumită. Cineva e artist plastic, cum un altul e inginer electronist. Îi veți putea cere diploma, certificatul sau, în fine, o hîrtie scrisă și ștampilată. Dar dincolo de aceasta? Mai departe. Mai departe, ce? Să trecem mai departe de obișnuitul obișnuit. Și astăzi, poate tocmai astăzi, în secolul vitezei, în secolul lipsei de timp, în secolul tehnicii, arta capătă un sens și o valoare cu totul particulară pentru omul modern. O respirație necesară lumii spirituale.

ARTIȘTI CELEBRI ȘI ANONIMI SÎNT INVITAȚII DISCUȚIEI NOASTRE IMAGINARE.

— De fapt ce este arta?

— *Este contemplație, spunea AUGUSTE RODIN. Este plăcerea spiritului care pătrunde în natură și-i descifrează spiritul de care ea însăși este însuflețită. Este bucuria inteligenței care privește universul și îl recreează în aura conștiinței. Arta este cea mai sublimă misiune a omului pentru că este exercițiul gîndirii care încearcă să înțeleagă lumea și s-o facă înțeleasă. Arta este și gustul. În toate lucrurile cărora artistul le dă formă se reflectă inima sa. Este surîsul sufletului omenesc impregnat pe casa și mobilierul său. Este farmecul gîndirii și sentimentului contopit în tot ceea ce-i slujește omului. În scaune, în mese, în ulcelele de pe foc...*

Un alt artist, în loc de definiție ne invită să-i privim opera. O artă impresionantă. Autorul... un olar „oarecare" din satul Marginea.

Fără îndoială că oștenii lui Ștefan cel Mare — și mai înainte moșii lor, și după aceea nepoții — vor fi simțit, fără să știe, nevoia de frumos, posibilitatea de a transpune arta în cele mai mărunte, mai banale lucruri cînd, între două bătălii, culcau lutul pe roată și închideau în el un cîntec, deși nu făceau decît ulcele de slujnică întrebuințare.

Și interlocuitorii noștri se înmulțesc. Se confundă. Vorbește arta. Arta cu care țăranul maramureșean își dăltuiește poarta curții.

Și arta cu care își închipuie portul... Armonia și proporțiile bisericilor de lemn ridicate de meșteri, fără carte.

Arta tradițională... „*contopită în tot ceea ce-i slujea omului*". Dar astăzi, am uitat. Omul secolului XX este grăbit. Arta este o profesiune! Și totuși...

— *Pentru mine*, spunea *LE CORBUSIER, căutarea armoniei este cea mai nobilă dintre pasiunile omului și este suficient de vastă ca să îmbrățișeze totul.*

Totul? Îmi îngădui să aduc mărturie cea mai banală dintre îndeletniciri. E o relatare a lui OKAKURA KAKUZO, cunoscută din cartea arhitectului englez John Ormsbee Simonds: „*Rikiu își urmărea fiul, Shoan, pe cînd acesta mătura și uda poteca grădinii. „Nu-i destul de*

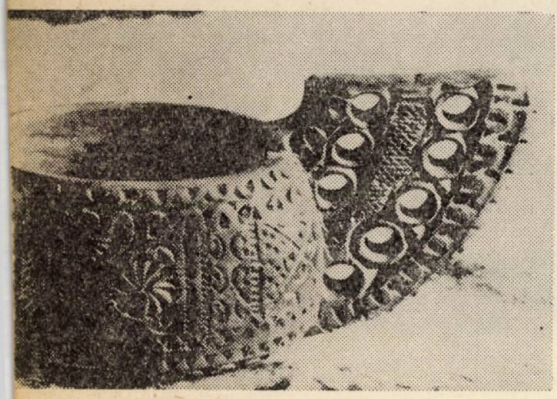

curată", spuse Rikiu cînd Shoan isprăvi treaba, și îl puse să încerce din nou. După o oră istovitoare, fiul se întoarse către Rikiu: — Tată, totul este făcut. Treptele au fost spălate a treia oară, lampioanele de piatră și pomii sînt bine stropiți cu apă; mușchii și lichenii strălucesc în verdeața lor proaspătă; nici o rămurică, nici o frunză n-au fost lăsate pe jos. „Nătărăule", îl dojeni tatăl său, „nu așa se mătură poteca unei grădini". Spunînd acestea, Rikiu intră în grădină, scutură un pom și împrăștie prin toată grădina frunze sîngerii și aurii, frînturi din brocatul toamnei".

Sîntem contemporanii unei epoci în care tehnica ne pune la dispoziție totul pentru a ne economisi timp și trudă. Dar nici o tehnică, oricît de perfectă, nu va putea, nu trebuie să poată înlocui dialogul nostru intim cu viața, clipa de meditație, „surîsul sufletului" pe care-l dăm lucrurilor noastre. Mașinile cibernetice vor putea imita arta, dar ele nu vor crea niciodată arta.

O locuință ne exprimă. Ea poartă — trebuie să poarte — amprenta personalității celui care trăiește în ea. Arhitectul sau artistul plastic, chemat să schițeze interiorul unui apartament, de pildă, nu va putea da soluții bune decît cunoscîndu-l pe cel ce va locui acolo. Vor face așadar și psihologie. De ce? Perfecțiunea în sine e rece, străină. Ca să *respire*, trebuie să-i împrumutăm ceva din sufletul nostru. Inimitabil al nostru.

Gîndiți-vă, bunăoară, la „simpla" așezare a unor flori în casă. Japonezii au făcut din aceasta o artă. Ikebana. Priviți cu atenție ce se întîmplă. Cele cîteva fire de flori sau de ramuri uscate vor împrumuta de îndată ceva din personalitatea celui care le așază. „*Este farmecul gîndirii și sentimentului contopit în tot ceea ce-i slujește omului. Este plăcerea spiritului care pătrunde în natură...*" Și gestul simplu a devenit artă. Dar arta se dobîndește.

Există o artă de a privi?

De a privi natura, de pildă. Să luăm la întîmplare una dintre meditațiile făcute pe această temă, la jumătatea întîi a secolului al XIX-lea de RALPH WALDO EMERSON:

— *Cînd citesc din poeți, socotesc că nimic nou nu se mai poate spune despre dimineață și seară; dar cînd privesc revărsatul zorilor mă simt întremat de ceasul acesta umed, cald, luminos, melodios, plin de muguri, care dărîmă zidurile sufletului meu și-i extinde viața și pulsația pînă la marginile zării. Aceasta este adevărata dimineață — să încetezi, vreme de un ceas luminos, de a mai fi prizonier al acestui trup bolnăvicios și de a deveni mare ca natura... În străfundurile inimilor lor, toți oamenii sînt poeți. Ei îi slujesc naturii pentru pîine, dar din cînd în cînd frumusețea îi copleșește... De bună seamă schimbările geologice au o legătură cu creșterea porumbului și a mazării din grădina mea de zarzavaturi, dar nu e mai puțin adevărat că există o legătură estetică între sufletul meu și piscurile încețoșate ale muntelui Agiocochook, avîntate în nori. Cînd i se spun toate acestea, orice om ascultă cu bucurie și totuși propria sa conversație cu natura rămîne necîntată.*

Dar dacă ne-am referi la arta de a privi o operă de artă?

ANTOINE DE SAINT EXUPÉRY spune: „*Sculptorul care întrebat „ce va scoate din piatra pe care o are în față, va răspunde „ceva frumos", nu e artist ci o fantoșă. Sculptorul adevărat va spune: „Caut să scot din această piatră ceva ce seamănă cu ce este în mine, mă apasă. Nu știu să-l eliberez altfel decît cioplind*"

Dar cel care-i privește opera? Cum va putea acesta să facă din gestul său de spectator — artă? Cu alte cuvinte să participe direct la creație.

Fiecare operă de artă — este oare nevoie s-o spunem — este o invitație la dialog, are nevoie de această comunicare. fie că este vorba de o operă de literatură, plastică, de muzică, de dans... În manifestul artei moderne, adevăratei arte moderne, spectatorul, publicul este solicitat în coautor.

Fără îndoială că nu oricine privește o operă de artă este ipso facto un artist, cum nu orice cioplitor în piatră înseamnă un sculptor. „*Dă-i contabilului tău pietre, el nu va construi cu ele nici un templu*" ar spune Saint Exupéry. Și dacă este adevărat că în fiecare om doarme un

poet, nu înseamnă că poetul se va trezi de la sine. Adeseori, din nebăgare de seamă, îl asasinăm, arareori ştim că pentru a-l trezi la viaţă ne trebuie timp şi trudă.

GIACOMETTI scria în 1930: „*Caut pipăind să prind în vid un fir alb invizibil al miraculosului care vibrează şi din care evadează, ca murmurul unui pîrîu săltînd peste mici pietre preţioase, fapte şi vise.*

MIRÓ, de pildă, se joacă. Ca un copil. Punînd într-o pată albastră toate nuanţele imaginaţiei. „*Este culoarea visului meu*" scrisese dedesubt. El ne invită să participăm la jocul său, pentru că „*jocul, cel care-l smulge pe om din obişnuit, este de aceeaşi natură ca arta şi e, fără doar şi poate, unul dintre izvoarele sale*".

Am notat acestea pentru a argumenta că arta de a privi pretinde mai mult decît o „înclinaţie poetică".

— *Dacă apreciem obiectul este pentru că retrăim libertatea ameţitoare a realizării lui. Frumuseţea este produsul auxiliar al interesului şi plăcerii în alegerea acţiunii* (J. BRONOWSKI).

Există o artă de a asculta?

Mai ales există multe povestiri, din vechime, care ne demonstrează că astăzi cumva am uitat-o. Cei care au mai păstrat-o nu trăiesc în secolul vitezei.

Iată o relatare a lui BERNARD GORSKY din reportajul său intitulat sugestiv „Ultima insulă". Este vorba de o tradiţie în acest sens, de pe insula Muli, din Mările Sudului, nu departe de Noua Caledonie. Imaginea lipsită de explicaţii surprinde fără îndoială pe orice european. Oratorul vorbeşte publicului său întorcîndu-i spatele!

Explicaţia? El trebuie doar ascultat şi nu văzut. Numai astfel el nu va fi corpul pe care-l priveşti ci ideea pe care o asculţi. Auditorii trebuie să sesizeze spiritul în care este întreaga înţelepciune ce permite descifrarea adevărului. Discursul său se numeşte simplu: cuvîntul. „*Nu mîinile, nu ochii, nici corpul* doar cuvîntul *şi pentru cei ce ascultă* doar urechile *pentru a auzi*", spun bătrînii înţelepţi. Muli a ştiut să-i redea cuvîntului întreaga demnitate, noblеţe şi eficacitate".

Dacă ne gîndim că în sălile de concert simţim mereu nevoia să închidem ochii, pentru a putea mai bine „trăi muzica", nu ne e greu să-i înţelegem pe bătrînii înţelepţi.

Dar la teatru?

Omul din stal „face" artă? Răspunsul aci mi se pare mai pregnant decît în oricare alt domeniu. Şi categoric. Să comparăm. Poţi fi un bun meşteşugar al lecturii, citind cu atenţie, cu aplicaţie. Rezultatul obiectiv va fi asemănător cu al celui care se dăruieşte cărţii cu voluptate, dintr-o necesitate lăuntrică şi savurînd sensurile sau confruntînd ideile, stabileşte întotdeauna un dialog viu, creator cu autorul. Pe cînd aci... Teatrul — indiferent dacă se adresează numai minţii sau numai nimii — fără participarea spectatorului, nu

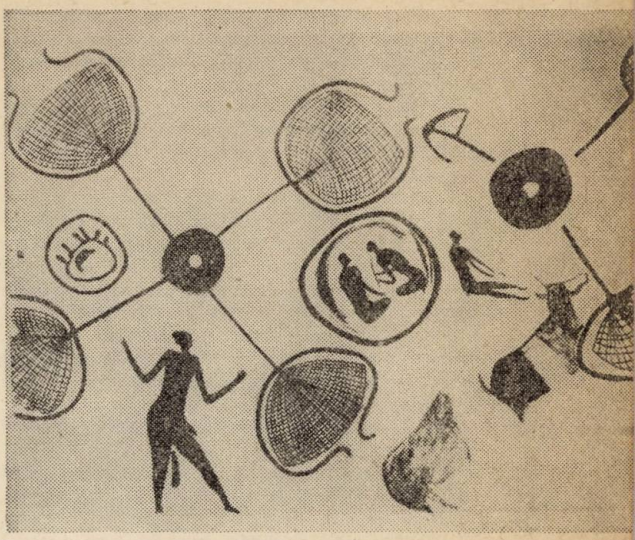

este decît o aglomerare de butaforie, de falsuri. Ceea ce-i dă viaţă, ceea ce-i conferă realitate este relaţia actor-spectator, sală-scenă. E o condiţie vitală.

Se spune că o piesă este bună, că un actor este bun cînd „trece rampa", cînd pătrunde în sală, cînd cuvintele spuse pe scenă „nu adorm în urechea" spectatorului.

Veţi replica: „aceasta ţine de arta piesei, de arta actorului".

Firеşte. Dar încercaţi să stabiliţi un dialog între unul care „arde", se mistuie şi celălalt care... moţăie. Sau este interesat de toaleta vecinei. Imposibil. Ascultaţi actorii. Pe cei buni, firеşte. Un actor bun simte pulsul sălii. Ceremonia spectacolului va suferi în faţa unei săli reci, indiferente. Pentru că spectatorul este un partener. Un partener indispensabil jocului. Toţi cei care se ocupă de teatru — autori dramatici, arhitecţi, regizori, actori — şi-au concentrat eforturile pentru a stimula arta spectatorului, pentru a-l face să se integreze în joc.

Să-l ascultăm, de pildă, pe unul dintre celebrii arhitecţi de teatru, WERNER RUHNAU:

— *Ceremonia este fascinaţia exersată de om şi printre oameni. Arhitectura aci e un eveniment formal şi trebuie să se retragă devenind imaterială.*

Soluţiile lui Ruhnau (înregrind pereţii teatrului de la Münster sau plafonul de la Gelsenkirchen, integrînd diferitele sfere într-un cub de cristal ca proiectul pentru Essen sau oferind regizorului soluţii de a putea schimba oricînd locul de scenă şi cel de sală) toate acestea sînt supuse aceleiaşi idei: să fie contopite, să formeze o singură unitate.

— *Spaţiul arhitectural suprimat ca să lase loc teatrului propriu-zis, adică jocului comun al actorilor şi spectatorilor.*

Cerebralul BERTOLT BRECHT se reîntîlnea cu Erwin Piscator pe aceeaşi poziţie. cînd în 1939 spunea:

— *Pentru Piscator, teatrul este un parlament, publicul o adunare legislativă. Scena acestuia nu renunță la aplauze. Dar ea dorea mai mult, o discuție.*

— *Relațiile artei teatrale cu mediul social, de care este intim legată, nu pot fi raporturi de pasivitate*, adaugă argumentării, un teoretician — JEAN JACQUOT.

Această participare a spectatorului este o problemă nouă, o exigență a teatrului contemporan? Să ne amintim că la început spuneam de o necesitate vitală. Așadar, o vom regăsi de-a lungul istoriei teatrului. Vă veți convinge păsind o clipă cu imaginația în teatrul din Epidaur sau în cel al lui Dionysos din Atena... Priviți simplitatea și puritatea liniilor. Ascultați piesa. Veți avea dimensiunile unei epoci. Veți recunoaște... cetatea.

În evul mediu? O populație întreagă *participa* la spectacol.

Firește, spectatorul de astăzi nu este același ca în urmă cu 100 de ani, și acesta, ca în urmă cu 1000 de ani. Pentru a nu rămîne în urma lui, pentru a nu-l pierde, pierzîndu-se, teatrul e mereu contemporan sau, mai bine, cu un pas înainte — din punct de vedere al textului și tehnicii. Iată de ce, cînd Leonardo da Vinci este solicitat să execute scenografia unei piese a lui Belincioni la Milano, în 1498, geniul Renașterii își pune problema cum să-l integreze pe spectator în joc! Acesta nu trebuie lăsat să se gîndească la altceva. Pauzele îi fărîmițează atenția. Leonardo va face decorul reprezentînd paradisul și cele 7 planete, dar va gîndi o scenă turnantă. O scenă care să se rotească imaginînd un cerc complet! Să menționăm că data inventării scenei turnante se înscrie abia 400 de ani mai tîrziu — în 1896, creată la München pentru reprezentarea lui Don Juan de Mozart. (Evident ideea a mai preocupat dar tehnic era greu realizabilă, cu două excepții cunoscute: la Anvers, 1599 și în teatrul japonez Kabuki, în 1716).

Îmi voi îngădui și un alt exemplu. Un teatru ar putea reprezenta, cu titlu experimental, o piesă antică, așa cum se reprezenta la acea vreme. Interesul suscitat ar fi fără îndoială de ordin științific. Spectatorul asistă la o reconstituire arheologică. Dar nu va participa, nu va trăi momentul emoțional. Dar dacă în acea piesă — așa cum se întîmplă cu operele lui Shakespeare (și nu este neinteresant de amintit că la vremea respectivă trupa poetului juca aceleași piese în fața publicului ca și la curte) — se întîlnesc „unele constante, unele situații fundamentale în raporturile omului cu omul", regizorul secolului XX îi va putea oferi spectatorului său, fără să trădeze opera, echivalentul modern, într-un stil de interpretare modern, care să deschidă peste timp tranzitul de idei, de emoții artistice. Și vom aduce mărturie studiul polonezului Jan Kott care, cercetînd opera shakespeareană îi caută echivalențele, ecoul contemporan. Sau succesul remarcabil al regizorului român, David Esrig cu „Troylus și Cressida". E un adevăr confruntat. Jucată pe mai multe scene europene, piesa „lui" a obținut o adeziune unanimă, neegalată de niciuna dintre reprezentările aceleiași piese, într-o viziune mai puțin îndrăzneață ale altor formații.

Veți spune poate la sfîrșitul acestor rînduri: s-a vorbit despre arhitectură, regie, scenografie... despre arta spectacolului!

Evident! Cum am putea disocia ceea ce este atît de intim legat!? Cei doi parteneri, cel de pe scenă și cel din sală trebuie să aibă aceeași valoare, pentru ca dialogul să fie susținut, continuat. Să aibă sens.

Dar despre celălalt spectator — care nu dialoghează, nu confruntă idei, nu trăiește emoția artistică și prin urmare nu creează artă?

Celălalt? E doar un om care ocupă un loc în sală. Pentru el, o sală oarecare. Pentru spectatori, o sală în care undeva sînt scrise poate cuvintele lui Erwin Piscator: *„arta este laboratorul omului nou, omului de mîine"*.

Silvia IORDĂCHESCU

Cereți la toate librăriile din țară și la magazinul „Muzica" din București, Calea Victoriei nr. *41—43*, lucrările

EDITURII MUZICALE

a Uniunii compozitorilor din R. S. România

Vă stă la dispoziție un bogat sortiment de: muzică simfonică și de cameră (instrumentală și vocală) de compozitori români și clasici; muzică ușoară și populară; lucrări de folclor; material didactic pentru toate gradele de învățămînt; lucrări de muzicologie (monografii și biografii de compozitori și interpreți români și străini), cărți de inițiere muzicală de largă accesibilitate (colecția „Muzica pentru toți", ghiduri muzicale, colecția „Viața în imagini" etc.). La cerere, expediem gratuit catalogul Editurii Muzicale (1958—1968)

Însemnări netehnice

PENTRU POSESORII DE AUTOTURISME

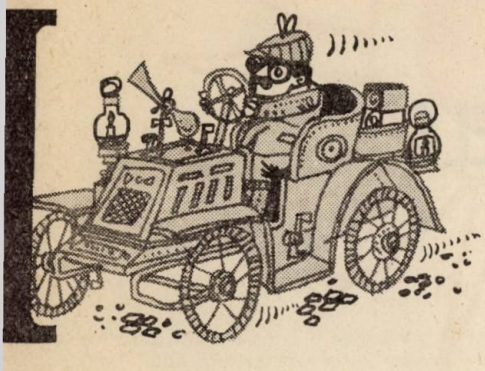

de Radu Stănescu

Invenția automobilului a revoluționat omenirea ca și descoperirea prafului de pușcă. De altfel, rezultatele sînt cam aceleași. Apariția primelor a speriat omenirea. Și așa a rămas. Totuși oamenii tind spre automobil, după cum automobilele tind spre pomi, parapete, morcovi de beton etc. deși circulația pe drumul drept este mai puțin anevoioasă.

Dumneavoastră, temerari posesori de autoturisme, ați ascultat pînă acum nenumărate sfaturi. V-au sfătuit mecanicii, instructorii auto, autorii de cărți tehnice, soțiile, prietenii, ziarele și, din cînd în cînd — pe bază de chitanță — agenții de circulație. Îmi îngădui unele reflecții la subiect și eu, ca automobilist recunoscut, care mă pricep la mașină ca și un mecanic de la „CICLOP", numai că eu recunosc asta.

• *Vă înșelați dacă aveți convingerea că posedați o mașină. Ea vă are pe dv. Cînd sînteți bolnav sau aveți necazuri, mașina nici nu se sinchisește. Dar dacă ea tușește cît de cît, numai aveți nici somn, nici liniște, împreună cu toată familia.*

• *Adevărul științific care enunță „mașina nu are suflet" trebuie luat la figurat. Mașina are suflet, dar unul hain. Veți constata aceasta atunci cînd nu vrea să pornească tocmai cînd aveți mai mare nevoie de ea.*

• *Mașina are mentalitate de paparudă. De cîte ori o spălați, plouă.*

• *Nu țineți volanul cu o singură mînă. Asta nu înjumătățește pericolul.*

• *Nu toți oamenii pe care îi vedeți îngîndurați sînt posesori de mașină. Unii au și alte necazuri.*

• *Nu fiți atenți la indicațiile rutiere ale pietonilor. Ei vă trimit în cu totul altă direcție decît vreți să mergeți.*

• *Cînd loviți o altă mașină scuzele dv. trebuie să poarte neapărat girul Băncii Naționale.*

• *Se spune „merge ca pe roate" — despre ceva care merge bine. Dar zicala s-a născut înaintea automobilului.*

• *Inutil verificați pneurile înainte de plecare la drum. Cuiele se găsesc pe șosea.*

• *Păpușile de pluș atîrnate ca „mascote" de oglindă sînt într-adevăr purtătoare de noroc. S-a constatat că ele rămîn totdeauna intacte.*

• *Dacă v-ați luat mașina ca să-i dați gata pe prieteni, limitați-vă la ei.*

• *Nu vă luați aparatul de radio în mașină, Mai bine lăsați-l familiei.*

• *Nu toate zgomotele suspecte auzite noaptea în stradă sînt provocate de cei care vă scot ștergătoarele de la parbriz. Unii iau și capacele de la roată.*

• *Deschiderea largă a porților de la garaj înainte de a intra cu mașina vă va oferi multe satisfacții.*

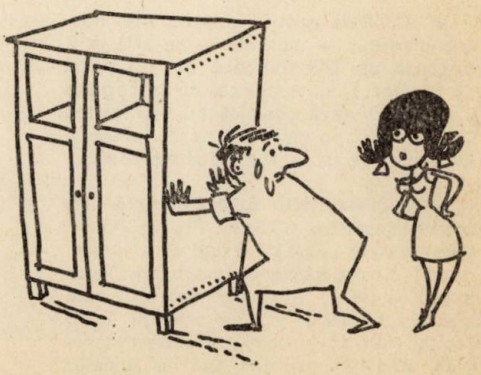

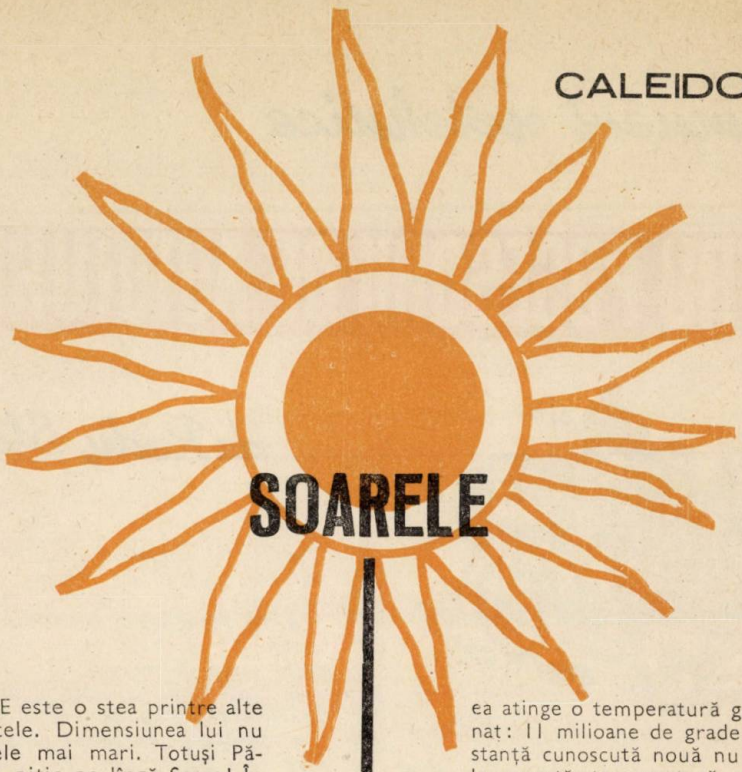

SOARELE

• SOARELE este o stea printre alte miliarde de stele. Dimensiunea lui nu este dintre cele mai mari. Totuşi Pămîntul este un pitic pe lîngă Soare! În volumul Soarelui ar încăpea cam 1 300 000 de globuri terestre. Să ne închipuim un bazin plin cu apă, de înălţimea unui om de 170 cm avînd aceeaşi lungime şi lăţime. Dacă considerăm cantitatea de apă din bazin drept volumul Soarelui, atunci Pămîntul va încăpea într-o... linguriţă de ceai.

• GREUTATEA Soarelui este de 700 de ori mai mare decît a tuturor celorlalte nouă planete ale sistemului nostru solar la un loc: Mercur, Venus, Terra, Marte, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptun şi Pluton.

• LUÎND în consideraţie şi forţa de atracţie, greutatea unui om pe Soare ar fi cam de două tone!

• ASTRUL central al sistemului nostru planetar — Soarele — se află la o distanţă de 149 milioane de kilometri de Pămînt, fiind steaua cea mai apropiată de noi. O navă cosmică nu s-ar putea însă apropia la mai mult de 80 milioane kilometri de astru, riscînd să fie topită.

• INTERIORUL Soarelui este un adevărat cuptor nuclear. Procesul prin care Soarele degajă energie este similar cu cel din bombele cu hidrogen. Temperatura de la suprafaţa Soarelui este mai „rece" (6000°C). În interior însă, pentru noi pămîntenii, care pe o caniculă de 40 C dorim apă la gheaţă, ea atinge o temperatură greu de imaginat: 11 milioane de grade. Nici o substanţă cunoscută nouă nu poate exista la această temperatură nu numai în stare solidă, dar nici lichidă.

• ENERGIA emanată de Soare într-o secundă este de 400 sextilioane kW. Această energie ar fi suficientă pentru a topi sau chiar a fierbe pe Terra o pătură de gheaţă groasă de 1 000 de kilometri.

• ÎN ZILELE CĂLDUROASE de vară, un metru de pămînt primeşte tot atîta căldură cîtă rezultă din arderea a 150 kg huilă de bună calitate. În zonele subtropicale şi în alte regiuni sudice, în orele de amiază, un metru de pămînt primeşte timp de 7 luni o cantitate de căldură egală cu 1 700 000 kcal. În medie, din întreaga căldură degajată de Soare, Pămîntul primeşte doar a doua miliarda parte.

• PENTRU a obţine artificial cantitatea de energie degajată de Soare timp de un minut ar trebui să se ardă cantitatea de cărbuni ce se extrage într-un an şi jumătate în toate ţările lumii. O sferă de cărbune de un volum egal cu al Soarelui ar arde complet în 3 000 de ani.

• MATERIA PRIMĂ pe care o transformă Soarele în energie este hidrogenul. Într-o singură secundă 564 de milioane de tone de hidrogen din interiorul Soarelui se transformă în 564 de milioane de tone de heliu.

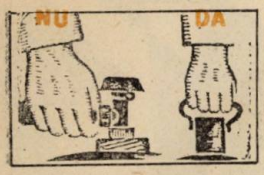

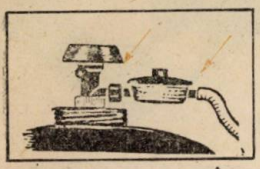

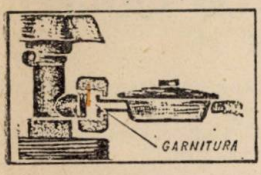

Este interzisă lovirea sau trîntirea buteliilor.

Nu transportați butelia ținînd-o de regulator sau ventil — fig. 1

1 La montarea buteliei cereți schimbarea garniturii — fig. 3

Verificați etanșeitatea instalației numai cu apă și săpun — fig. 2

Distanța buteliei față de mașină sau reșou va fi de minimum 80 cm — fig. 6.

Nu depărtați eticheta de control a buteliei.

2 Înainte de a aprinde focul controlați dacă ventilul buteliei și robinetul mașinii sînt închise — fig. 4 și 5.

Pentru obținerea unui debit maxim de gaz la deschidere nu este necesară rotirea pînă la refuz a rozetei. Forțarea ei poate provoca accidente.

3 În cazul blocării ventilului buteliei se interzice lovirea acestuia cu ciocane sau orice obiecte.

Este interzisă încălzirea buteliilor.

Nu lăsați aragazul în stare de funcționare nesupravegheat!

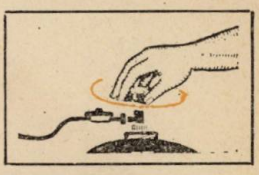

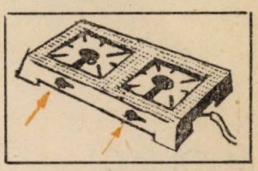

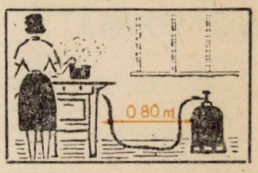

NU PROCEDAȚI AȘA

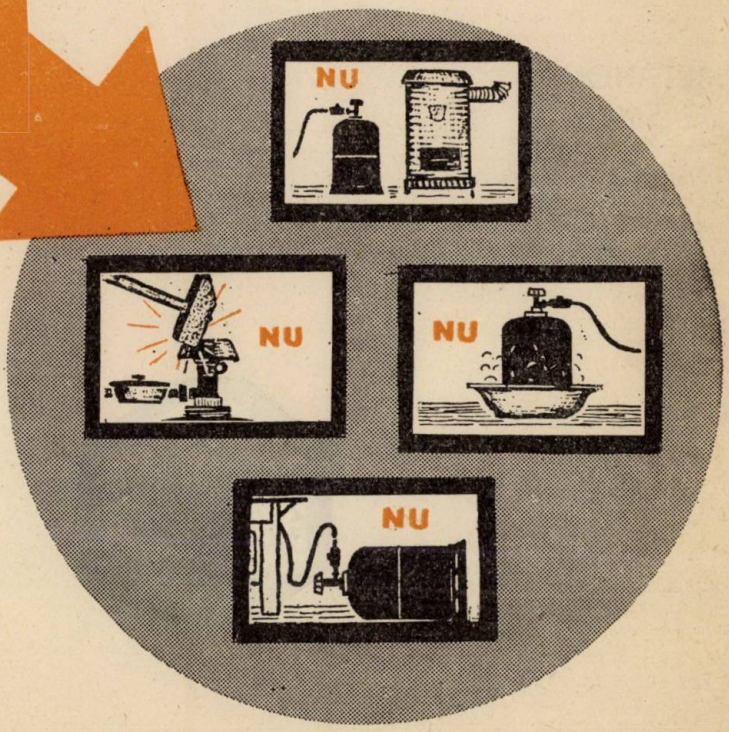

COMBINATUL CHIMIC VICTORIA

Orașul Victoria — județul Brașov

PRODUCE:

AMONIAC COMPRIMAT

Oxigen tehnic și medicinal
Apă amoniacală 25 la sută
Acid azotic concentrat 98 la sută
Acid azotic diluat 50 la sută
Azotat de amoniu tehnic
Azotat de amoniu îngrășământ
Uree tehnică
Carbonat de amoniu tehnic
Carbonat de amoniu alimentar

METANOL DE SINTEZĂ

Formol tehnic 29 la sută
Formol tehnic 36 la sută
Hexametilentetramină tehnică și farmaceutică
Adezivi ureo formaldehidici
Urelit C
Urelit P
Urelit R

ACID SULFURIC M. H.

Oleum de calitate superioară
Sulfit de sodiu tehnic
Sulfit de sodiu pentru uz fotografic
Sulfat de hidrazină
Hidrat de hidrazină
Sulfat de mangan

SCHIMBĂTORI DE IONI

Vionit CS 2 — cationit puternic acid
Vionit CS 3 — cationit puternic acid
Vionit CS 3 A — cationit puternic acid cu indicator de epuizare
Vionit CS 3 B — cationit puternic acid cu indicator de epuizare
Vionit CCI — cationit slab bazic
Vionit AT I — anionit puternic bazic

NITROCELULOZE PENTRU LACURI

Nitroceluloză umectată cu etanol E 510, E 620, E 710, E 950.
Nitroceluloză plastifiată A 500, E 620, E 950.
Nitroceluloză albită pentru celuloid
Nitroceluloză pigmentată — albă, galbenă, verde, albastră, roșie, neagră.

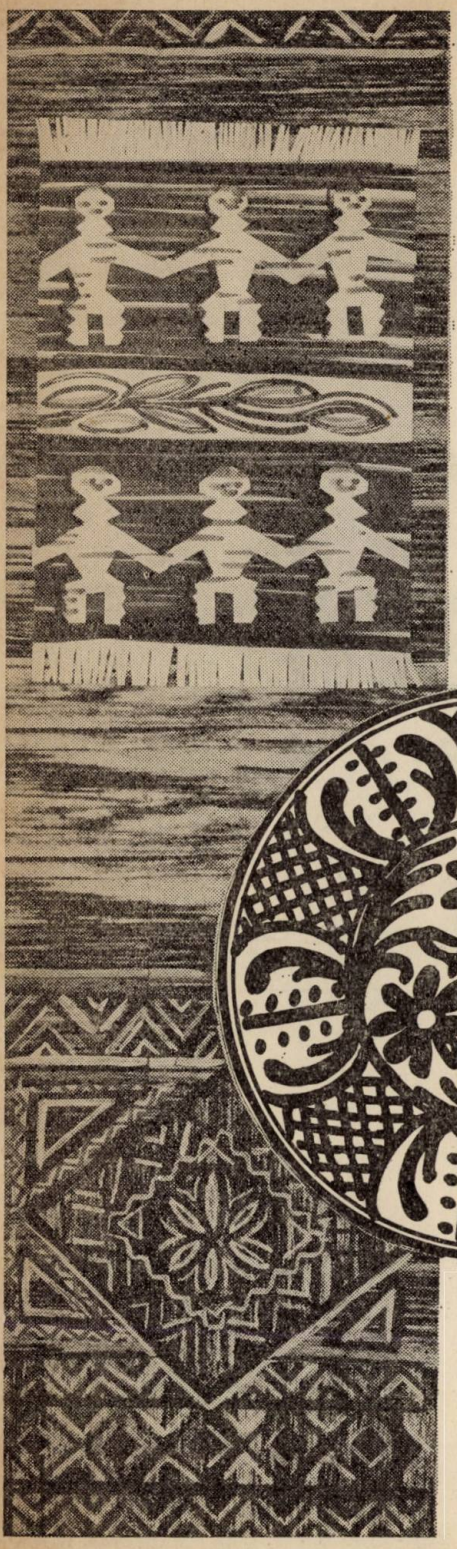

Îmbinînd tradiția seculară cu utilul și frumosul, obiectele de artizanat și artă populară create de maiștri cooperatori, vă înfrumusețează căminul.

Vizitați magazinele cooperației meșteșugărești din București

Calea Victoriei nr. 14
Calea Victoriei nr. 26
Calea Victoriei nr. 118, telefon 14 14 94
Bd. Nicolae Bălcescu nr. 30
Piața Palatului R.S.R.
Magistrala Nord-Sud Bloc 11
Sos. Ștefan cel Mare Bloc 29
Str. Lipscani nr. 20

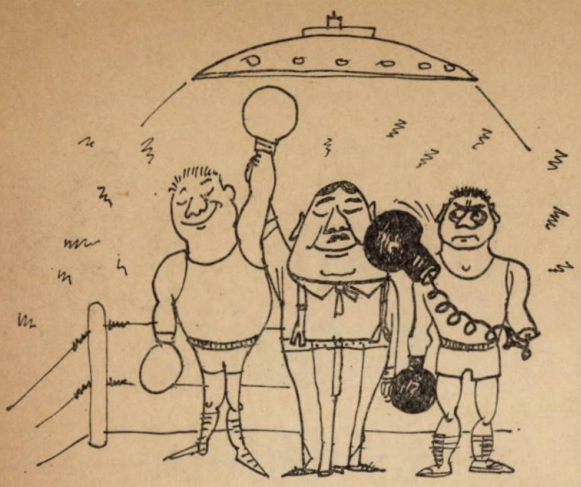

SPIRALE

de

GH. CHIRIAC

EUGEN ATANASIU vă prezintă:

Dialoguri despre:

Cinematograful pînă la anul 2000

Pînă nu de mult, se vorbea despre cinematograf ca despre „noua artă" a secolului XX. De la o vreme, auzim vorbindu-se despre „noul cinematograf" ceea ce, firește, presupune un termen de raport în însăși aria acestei arte. Se învechește cinematograful? Își metamorfozează trăsăturile în drum către a deveni altceva decît ceea ce a fost și este? Ce anume rămîne atunci durabil într-o astfel de artă care, abia la vîrsta vieții unui om, se delimitează față de propriul ei drum de pînă acum?

Toate aceste mutații de orizont, de mijloace, limbaj artistic, condiții de realizare și răspîndire — capabile să modifice o traiectorie devenită tradițională în arta universală a ecranului — fac obiectul dialogului de față pe tema realităților actuale și a perspectivelor filmului, cu cineaști din marile cinematografii ale lumii. Participă la dezbatere: actorul RAF VALLONE (Italia), regizorul TERENCE YOUNG (Anglia), artista ODILE VERSOIS (Franța) și PIERRE BARBIN, președintele Asociației Internaționale a Filmului de Animație (ASIFA). Opiniile lor, rezultînd dintr-o experiență personală, nu sînt exhaustive dar pot avea pentru iubitorii filmului un temeinic caracter orientativ, deținînd girul unei prestigioase și îndelung verificate activități în domeniul acestei arte.

FILMUL — O ARTĂ INDIVIDUALĂ?

Cititorilor revistei „Magazin", cu prietenie! Pierre Barbin

Pierre BARBIN

Eminentă personalitate a vieții cinematografice internaționale, PIERRE BARBIN este unul dintre inițiatorii Festivalului de scurt-metraj de la Tours și al Festivalului de animație de la Annecy (Franța), precum și directorul manifestărilor periodice intitulate „Zilele filmului". În vara anului 1968, cu prilejul celei de a doua ediții a Festivalului internațional al filmului de animație de la Mamaia, el a fost ales în funcția de președinte al Asociației Internaționale a Filmului de Animație (ASIFA), prin votul membrilor Consiliului de administrație al acestei asociații.

— Pe ce căi și în ce direcții va evolua filmul, după părerea dv., pînă la anul 2000?

— Ca să încep prin a mă referi în primul rînd la conținutul filmelor trebuie să arăt că subiectul lor devine din ce în ce mai mult omul. Este omul care creează filmul, nu omul în general. Cinematograful devine astfel, și tot mai mult, o artă individuală. Cred că aceasta este evoluția pe care o putem aștepta pentru că, din punct de vedere al „consumării" filmului, noi vom părăsi treptat „consumarea automată" a filmelor, caracteristică marilor săli de spectacole (care, fără îndoială, va continua o bună bucată de vreme) în favoarea „filmului în casetă", care va putea fi vizionat acasă, în cameră, asemeni spectacolului de televiziune. Acest gen de „consumație" individuală ne obligă să prevedem o producție individuală, un „cinematograf de cameră" tot astfel cum există „muzică de cameră". Ei bine, cinematograful de animație este poate — dintre toate ramurile acestei arte — cel care se va exprima cel dintîi și cel mai lesne în această direcție, el fiind parcă născut pentru a avea un aer individual. Evoluția „consumației" filmului, evoluție economică și socială, face ca — și Festivalul de la Mamaia a dovedit-o într-o anumită măsură încă de pe acum — să existe alături de mari producții pentru marele public, filme de consum individual.

— Care va fi atunci situația creatorului în raporturile sale cu producătorul de film?

Zuzana MARTINKOVA

Zuzana Martinkova, artistă a ecranului cehoslovac, a debutat în anul 1964 cînd împlinea abia 16 ani. De atunci a apărut în numeroase producții ale studiourilor „Barrandov" precum și în 6 filme turnate în Italia.

Dear „Magazin"
Yours Martinkova

Pentru „Magazin"
ZUZANA MARTINKOVA

— Dacă cinematograful va deveni o „artă individuală" putem gîndi că cineaștii își vor realiza atunci singuri propriile lor filme, din toate punctele de vedere, ceea ce va însemna că ne îndreptăm spre moartea producătorului, adică a omului care decide și girează filmul. Totuși, eu nu sînt chiar așa de sigur. Dacă mîine filmele vor începe să poată fi procurate ca discurile și cărțile, s-ar putea ca el să-și păstreze aptitudinea fundamental diferită de cea a creatorului, organizînd și „editînd" ceea ce se creează, adică făcînd oarecum altceva: de a propune publicului ceea ce creatorul produce. În acest sens, producătorul va avea încredere în cineast — va fi obligat s-o aibă — căci acesta din urmă este cel care creează. Producătorul va avea probabil un rol de ghid, de a se limita la a efectua alegerea, dar acest producător al viitorului nu va mai putea să intervină la nivelul creației în scopul de a o edulcora, de a o transforma, de a o trăda.

Decis să încheie — cel puțin deocamdată — în acest punct anticipările sale, distinsul nostru interlocutor a ținut să-și marcheze ideea finală prin a-i sublinia latura valabilă în momentul de față, adresînd cititorilor almanahului un autograf... în limba română, ceea ce face inutilă orice traducere a textului.

CEEA CE INTERESEAZĂ TOT MAI MULT ESTE REALITATEA IMEDIATĂ, NU CEA PRECONSTITUITĂ!

Raf VALLONE

Socotit, pe drept cuvînt, drept unul dintre cei mai autentici și reprezentativi interpreți ai ecranului din anii de după război, RAF VALLONE este, deopotrivă, un reputat actor de film ca și de teatru. Consacrarea internațională o datorează însă, mai ales, personajelor pe care le-a creat pe peliculă în perioada de glorie a neorealismului italian.

— *Cu experiența și prestigiul artistic pe care le-ați dobîndit ce credeți despre actorie: este o vocație înainte de a fi o profesiune? Și ce credeți despre exigențele acestei profesiuni?*

— Personal, dintotdeauna mi-am dorit să fiu actor dar, pe cînd eram copil, a trebuit mai întîi să-mi urmez studiile

Per i lettori di Magazin
con simpatia
Raf Vallone

Pentru cititorii revistei „Magazin" cu simpatie
RAF VALLONE

elementare și, apoi, cele liceale. La universitate mi-am luat doctoratul în drept pentru că tatăl meu era avocat, dar veritabila mea vocație a rămas — în tot acel timp — teatrul. Am început să joc într-o companie teatrală în „Nopți însîngerate" de Federico Garcia Lorca, dar fiind lipsită de fonduri... În fine, am intrat la ziarul „Unita" unde mă ocupam de redactarea paginei a treia. În legătură cu o anchetă pe care o realizam, a venit la redacție Giuseppe de Santis. Stînd de vorbă, el mi-a propus să joc în filmul „Riso amaro" („Orez amar"). Astfel mi-am făcut debutul în cariera cinematografică.

În ceea ce privește profesiunea, eu sînt mai sever decît colegii mei întrucît cred că actorul nu trebuie să rămînă același, el trebuie să continue a studia pentru a putea să progreseze. Aceasta nu înseamnă că-mi place să fiu judecător: ci, dimpotrivă, judecat! În același timp însă cu studiul — care, pentru mine, cuprinde o sferă mai largă, inclusiv filozofia sau lecturile literare — fac sport deoarece socotesc că pentru actor corpul trebuie să fie un instrument disciplinat al propriei voințe, al „situației sale interioare".

— Efectuînd o comparație între dramaturgia filmelor în care ați jucat la începutul carierei dv. și cele care se realizează în prezent, puteți constata o tendință evolutivă, caracteristică pentru ceea ce a devenit filmul și ceea ce va fi el în viitor?

— Subiectul filmului, în sensul acelui „story" tradițional, nu mai rezistă, el prezintă tot mai puțin interes. Resimțim aceasta și pe scenă unde ultimele experiențe ale teatrului de avangardă au adus o veritabilă revoluționare a narațiunii clasice. Are loc un fenomen de pătrundere a adevărului și se caută formele de expresie cele mai adecuate căci ceea ce interesează tot mai mult este realitatea imediată, nu cea preconstituită.

— Ținînd seama de aceste prefaceri în curs, care sînt noile cerințe față de actor, față de tehnica lui de joc? Va trebui să opteze categoric între teatru și film în viitoarele decenii?

— Nu pot face o deosebire esențială între un actor de teatru și unul de film. Un actor este un actor — și basta! Este însă adevărat că pe scenă i se pretinde actorului o amplificare a gesticii și vocii potrivit vechei școli de teatru care răspundea astfel necesității de a înlătura distanța ce-l separa de publicul său, spre deosebire de actorul de film căruia i se pretinde economie de mijloace și nuanțe ale expresiei. Școala modernă de teatru rezolvă însă aceste deosebiri. Ceea ce i se cere însă actorului modern este ca el să exprime cît mai exact și mai complet realitatea, adevărul. Or, în această privință mi se pare necesară restudierea artei antice grecești. Actorul tragic grec era, într-adevăr, un actor complet: el știa să declame, să interpreteze, să danseze, să cînte. Trebuie deci să ne reîntoarcem de la actorul „specializat", la acela care cunoaște toate tehnicile de expresie pentru a reda complet realitatea. Și atunci vom putea spune că profesiunea noastră va deveni o profesiune absolută.

— Cum va arăta, după dv., filmul în anul 2000?

— Eu cred că în anul 2000 nu va mai exista film, pentru că realitatea va fi surprinsă și comunicată prompt tuturor oamenilor prin acele mijloace vizuale tot mai perfecționate — cum este și televiziunea — la mari distanțe și deci va fi dificil filmului să mai supraviețuiască.

...Revenind de la această perspectivă surprinzătoare, Raf Vallone și-a anunțat intenția de a vizita cît mai curînd țara noastră cu prilejul unui turneu al companiei de teatru în care joacă. În întîmpinarea acestei întîlniri cu publicul românesc — programată pentru anul 1969 — el a trimis cititorilor noștri salutul său autograf.

Veaceslav TIHONOV

Ultimul film al popularului actor sovietic Veaceslav Tihonov, a fost „Război și pace" în care a interpretat rolul prințului Andrei Bolkonski; viitorul său film va fi „Trăim pînă luni", o peliculă de stringentă actualitate, în care regizorul Stanislav Rostoțki i-a încredințat rolul principal.

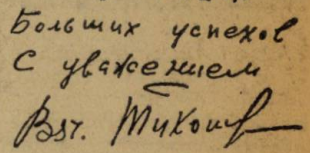

Pentru „Magazin" multe succese, cu prețuire,
VEACESLAV TIHONOV

Dieter AUGUSTIN

Actorul Dieter Augustin a turnat în numeroase comedii, realizate de studiourile din R.F. a Germaniei, printre care comedia „Îngerașul" prezentată la ultima ediție a Festivalului internațional al filmului de la Karlovy Vary. Anul trecut el a fost oaspetele țării noastre cu ocazia turnării filmului „Împușcătura de aur" în care apare alături de Vico Torriani.

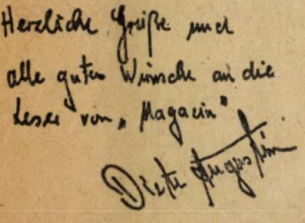

„Salutări cordiale și cele mai bune urări cititorilor „Magazinului"
DIETER AUGUSTIN

„ACTORUL PROFESIONIST VA EXISTA ÎNTOTDEAUNA"

Odile VERSOIS

Aparținînd unui buchet de patru surori pe care arta le-a atras și le-a consacrat, ODILE VERSOIS este astăzi o binecunoscută stea a ecranului francez, o reputată artistă a scenei pariziene și, chiar, o prețuită interpretă vocală (discul înregistrat împreună cu surorile ei a fost distins, în 1967, cu marele premiu al Academiei Charles Cross). Ca și sora ei Marina Vlady, Odile Versois ne-a vizitat țara.

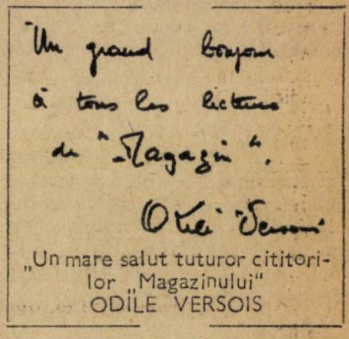

„Un mare salut tuturor cititorilor „Magazinului"
ODILE VERSOIS

— Ținînd seama de afirmarea tot mai evidentă a artei interpretative pe ecran în direcția unei maxime autenticități, cum apreciați în perspectivă distribuirea neprofesioniștilor în filme?

— Este dificil să prevedem, în ansamblu, ceea ce se va petrece pe viitor în arta filmului dar este un fapt că se găsesc interpreți neprofesioniști extrem de sensibili care pricep ceea ce regizorul dorește și nu numai atît, dar știu să și exprime. Evident, aceasta depinde în mare măsură de regizor, de capacitatea lui de selecție și de a se face înțeles. Din acest punct de vedere, faptul că unele filme sînt realizate cu necunoscuți mi se pare normal — în anumite cazuri. Nu mi se pare însă că aceasta ar putea deveni ceva obișnuit întrucît există o profesie de actor — și o spun nu pentru că eu însămi sînt actriță de profesie! — dar este un lucru bine stabilit că, dacă ne-am referi la teatru, niciodată nu veți vedea pe scenă o interpretă care nu a învățat nimic. Dimpotrivă, o artistă de teatru poate foarte bine să joace un rol în film, la radio sau la televiziune. Ceea ce nu exclude, firește, ca, datorită sensibilității și inteligenței unui regizor cineva să poată ajunge să exprime ceea ce regizorul pretinde. Trebuie văzut însă dacă la un al doilea film reușita este egală. Cred deci că *întotdeauna* vor exista actori profesioniști tot astfel cum vor exista regizori care vor prefera să aleagă un om cu o figură expresivă care

să joace Taras Bulba, Ioana d'Arc sau știu eu care personaj al filmului său. Dacă acest om are, pe lîngă fizicul cerut de regizor și o anume sensibilitate de ce oare nu s-ar putea obține un rezultat formidabil?

— *Pentru actorul profesionist credeți, oare, că se creează o contradicție între efortul său pe scenă și cel pe platoul de filmare?*

— Evident, munca este în sine diferită. În cinema primează spontaneitatea care e deosebit de necesară precum și mobilitatea chipului, ce trebuie să fie suficient de expresivă pentru „a traversa" momentele cînd nu se rostește nici un cuvînt. Celălalt unghi de vedere îl oferă teatrul unde actorul se află la distanță de public și deci trebuie să fie mai expresiv în toată prezența sa, să-și acordeze vocea cerințelor scenei etc.

— *Dar în ceea ce privește televiziunea?*

— Televiziunea este un amestec de teatru și cinema, avînd grupate la un loc dificultățile amîndorura...

— *Față de extinderea coproducțiilor care este, după părerea dv. rezultanta artistică a procedeului și răspunderea actorului de film în realizarea lor?*

— Un film interesant, bine făcut, cu mari actori, cu o mare montare este astăzi foarte scump pentru o singură țară. Statele Unite, de pildă, fac uneori cîte un film pentru ale cărui investiții ar trebui să-și unească resursele producători din toate țările Europei! De aceea, din punct de vedere economic coproducțiile sînt justificate, necesare. Artisticește vorbind, ele pot fi valabile numai dacă actorii care participă la realizarea lor cunosc, înainte de orice, limbile care se vorbesc de către toți cei care se află pe platou. Altfel, comunicînd prin interpreți, se pierde enorm de multă vreme și se ajunge la un fel de „mișmaș". De asemenea, este o problemă caracterul specific, tradițional care trebuie conservat și care diferă între o țară latină, și alta germană sau slavă, de pildă. Găsesc că trebuie totuși păstrată o autonomie, pentru a nu pierde pe de-aîntregul caracterul național. Este regretabil atunci cînd coproducțiile pierd acest caracter întrucît, dincolo de el, nu mai putem găsi nimic bun în ele căci numai trăsăturile caracteristice unor țări sînt interesante pentru alte țări. Desigur, pe un actor nu-l jenează cîtuși de puțin interpretarea unui rol într-o coproducție cu alt specific național, dar acesta trebuie să existe și tocmai ținînd seama de el, dîndu-i o expresie anume, caracteristică, își va putea preciza mai bine personajul.

— *O ultimă întrebare: un bun actor de cinema, cunoscător al tuturor secretelor artei ecranului, mai poate rămîne un bun spectator de film?*

— În ceea ce mă privește, sînt o foarte bună spectatoare. Îmi place să rîd, îmi place să plîng, mă entuziasmez din toată inima la cinema, cu toate că am făcut 45 de filme! De altfel, trebuie să vă spun că noi toate surorile mergem la cinema și, uneori, plîngem foarte mult. Am să vă povestesc o întîmplare: ieșeam, împreună, de la filmul american „Cui îi bate ceasul" la care plînsesem toate, foarte mult. Ne aflam pe Champs Elysées și continuam să ne reamintim cîte o scenă sau o replică. Cînd una dintre noi rostea ceva, celelalte oftau și lăcrimau. Mergeam astfel, pînă cînd cineva s-a apropiat de noi și ne-a întrebat: „Ce s-a întîmplat? Cu ce-aș putea să vă ajut?"... Atunci am izbucnit toate în rîs iar cetățeanul s-a depărtat de noi gîndind probabil: „iată patru idioate care au ieșit de la cinema!"

Odile Versois rîde cu poftă iar apoi, cu nostalgie, evocă vizita de acum opt ani în capitală, împreună cu Jean Marais. Acceptă bucuroasă să transmită publicului românesc salutul ei autograf cu dorința de a reveni cît de curînd în mijlocul său.

Krystyne

MIKOLAJEWSKA

V-o amintiți pe frumoasa Sarah din filmul polonez „Faraonul"? A fost rolul de debut al tinerei actrițe Krystyne Mikolajewska, azi o interpretă binecunoscută.

Dla „Magazynu"
z najserdeczniejszym
pozdrowieniem
Krystyne
Mikołajewska

„Pentru „Magazin" cu cele mai cordiale salutări"
KRYSTYNE MIKOLAJEWSKA

Katharine HOUGHTON

Filmul regizorului american Stanley Kramer „Cine va veni la cină" a lansat o nouă vedetă: Katharine Houghton, nepoata marei artiste Katharine Hepburn.

To Magazin
Best Wishes
Katharine Houghton

„Magazinului" cele mai bune urări
KATHARINE HOUGHTON

Ruzica SOKICI

Tînăra actriță iugoslavă Ruzica Sokici este cunoscută nu numai ca o bună interpretă de film (în „Cînd voi fi mort și livid" realizează o remarcabilă creație) ci și ca o talentată artistă de teatru. Publicul din țara noastră a avut prilejul s-o vadă anul trecut cu ocazia turneului teatrului belgrădean „Atelier 212".

Sa velikim simpatijama
Čitaocima „Magazina"
Ruzica Sokić

Cu mare simpatie pentru cititorii „Magazinului"
RUZICA SOKICI

„APARATUL DE FILMAT AL ANULUI 2000— DE MĂRIMEA UNUI APARAT FOTOGRAFIC OBIȘNUIT"

Terence YOUNG

Unul din creatorii de seamă ai filmului modern de „suspense", regizorul englez TERENCE YOUNG este cunoscut publicului nostru datorită filmelor „Valea Vulturilor" și „Eddie Chapman, agent secret" precum și prin realizarea în țara noastră a unor secvențe din filmul istoric „Mayerling". În acest an, Young va începe la noi turnarea filmului „Pușkin".

To the readers of
Magazin
with best wishes
Terence Young

Cititorilor „Magazinului" cu cele mai bune urări
TERENCE YOUNG

— Pentru că genul de filme pe care le realizați interesează un public foarte larg, care este în concepția dv. mecanismul a cărui mînuire de către regizor are ca efect captarea publicului, ținînd seama și de faptul că se produc tot mai multe filme de aventuri ce nu reușesc decît să plictisească?

— Este o mare diferență între filmele de aventuri și cele de „suspense". În filmul de aventuri, tempo-ul trebuie să fie menținut într-un atare ritm încît auditoriul să nu-și dea seama de ceea ce se petrece și nici de greșelile care se fac. În filmele cu James Bond, aveam — firește — o povestire. Dar de fiecare dată inventam o nouă formulă regizorală. Asemenea filme nu explică însă evenimentele ci lasă spectatorii să și le imagineze. În „suspense" e ca într-o comedie de Chaplin, în care rîzi după ce plîngi. Trebuie deci schimbat ritmul scenelor *înainte* de a ajunge la „suspense". Multe dintre cele mai bune filme de „suspense" nu au mai mult decît cinci minute de „suspense". Dacă aceste scene sînt bine pregătite, ele apar atunci ca o culminație la care se ajunge. Publicul are impresia că de două ore stă intrigat dar, de fapt el a stat în așteptare pentru cîteva minute propriu-zise de „suspense" căci „suspense"-ul este tocmai *momentul în care o persoană este pusă în mod real în pericol.* Așa se întîmplă, de pildă, în cele mai bune filme ale lui Hitchcock, unde se ajunge ca la 70 de minute de film momentele de „suspense" să nu totalizeze peste 10 minute, deși spectatorii au impresia că el acționează în permanență.

— *Care este raportul caracterologic între eroul tip James Bond și Eddie Chapman, din acest punct de vedere?*

— Se vorbește prea mult despre filmele mele James Bond. Căci James Bond era un antierou: eu l-am creat pe ecran tocmai pentru a-l distruge. Evident, l-am creat mai întîi căci nu poți porni cu un car de asalt pentru a ucide o muscă! Dar Eddie Chapman este pentru mine adevăratul personaj de aventură, nu numai pentru faptul că există și în realitate. El este cu mult mai important decît James Bond, căci este un veritabil caracter, are o psihologie.

— *Credeți că regizorul va putea deveni autor al filmului său într-un sens complet — adică nu numai scenarist și regizor ci și interpret al eroilor pe care-i aduce pe ecran?*

— Atunci cînd analizăm alte forme de artă constatăm că există un singur autor: un pictor n-are nevoie de nimeni pentru a transfera ideile sale pe pînză; nici un muzician; nici un literat; în operă e oarecum diferit: compozitorul nu este libretist. În cinematograf, socotesc că o singură dată Orson Welles și de patru ori Charlie Chaplin au reușit pe deplin să devină interpreții eroilor lor. Aceasta, pentru că fizicul unui regizor nu se pretează întotdeauna rolurilor din filmele sale. Și atunci...

— *Întrucît progresul cinematografului este legat de o multitudine de factori inclusiv cei tehnici și economici, care credeți că sînt perspectivele sale în deceniile următoare?*

— Este un adevăr că filmele de „suspense" solicită cheltuieli mari. Într-unul din ultimele filme ale mele s-au efectuat distrugeri în valoare de un milion de dolari! Dar progresul artei cinematografice este legat nu doar de investițiile la un film sau altul. Pot să vă spun că cinematografia este singura industrie în care nu se cheltuiesc bani pentru cercetări. Cînd o societate ca „General Motors" cheltuiește anual 20 de milioane de dolari numai pentru cercetări în ramura industrială în care produce, mi se pare absolut normal ca și societățile cinematografice să facă asemenea investiții de perspectivă care să grăbească evoluția cinematografului. Cel mai trist lucru este că noi lucrăm astăzi cu tipul de cameră de luat vederi al anului 1920. Cum să depășești, să avansezi dacă nu ai mijloace? Cred că aparatul de filmat al anului 2000 nu va trebui să fie mai mare decît un obișnuit aparat fotografic... Eu sper să avem cît mai curînd asemenea aparate pentru a putea inova în practica și prin rezultatele filmărilor noastre.

Transmițînd cititorilor „Magazin"-ului „cele mai bune urări", Terence Young ne-a asigurat că noul an 1969 va marca colaborarea sa fructuoasă cu cinematografia românească căci în luna septembrie va începe turnarea, în cadrul pitoresc al peisajului nostru, a filmului dedicat vieții și creației marelui poet A.S. Pușkin.

Carmen Romero
GARCIA

Carmen Romero Garcia, cunoscută sub numele de Romy este una din cele mai reputate interprete ale cinematografiei spaniole. Dintre numeroasele filme în care a jucat vă amintim doar acelea pe care ea personal le socotește mai izbutite: „Dante nu a fost doar sever", „Strada Tuset", „Biotaxia", „Cercles" și „În fiecare loc...".

Cu simpatie pentru români
Romy

„Cu simpatie pentru români
ROMY"

Fotografii de ION POPOVICI

Cooperativa meșteșugărească
LEMNUL
DIN ORADEA, STR. MIHAI KOGĂLNICEANU 14
execută la comandă pentru populație:
Dormitoare, sufragerii, camere combinate, bucătării cu finisaje de calitate superioară, cu aspect atrăgător și elegant.
Plata se poate face și în rate lunare.
Pentru orice informații adresați-vă cooperativei. Telefon 126—21

România

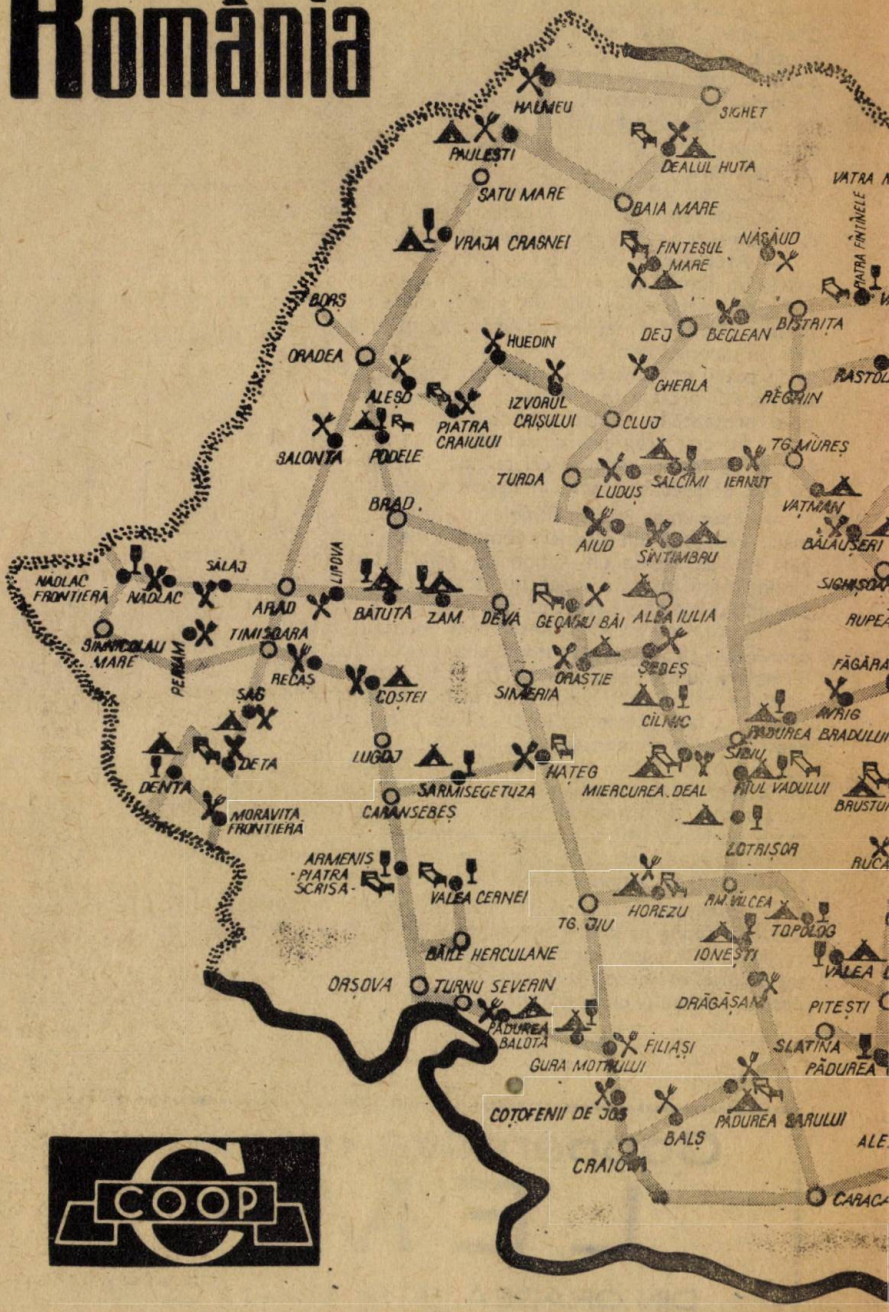

Turiști ! **În excursiile dv., stabiliți locurile de**
de co

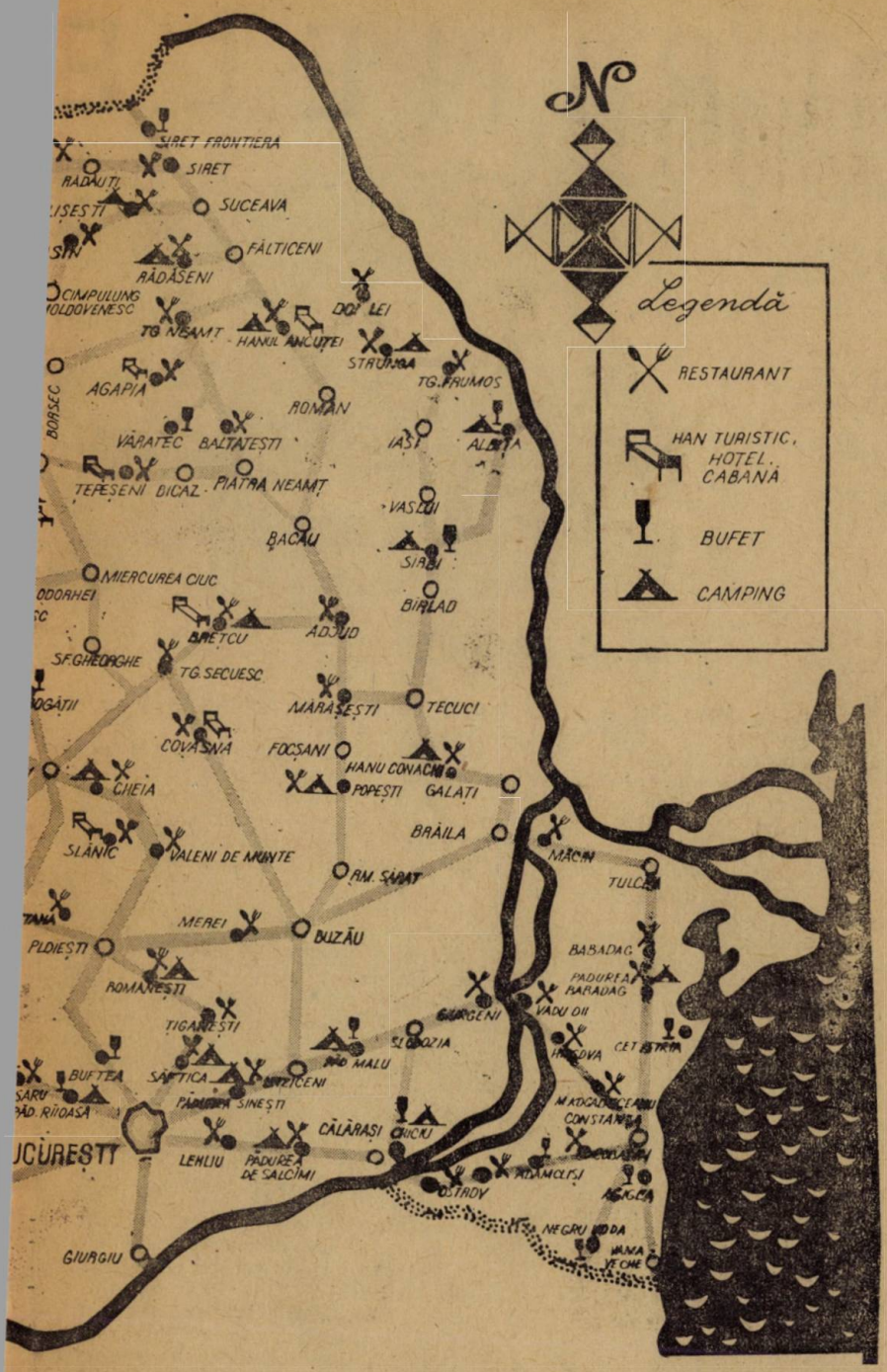

s la unitățile de deservire turistică ale cooperației menționate pe hartă.

VITRINELE

EXPORTULUI ROMÂNESC LA TÎRGURILE INTERNAŢIONALE

Ing. C. AMARIŢEI

Înarmaţi cu un aparat de fotografiat sau, şi mai bine, cu unul de filmat, să încercăm să ne strecurăm, o dată cu furnicarul vizitatorilor — unii turişti, mulţi însă oameni de afaceri, industriaşi — pe ulițele comerciale ale unui tîrg internaţional. Vom descoperi în jurul nostru aproape întreaga lume creatoare de bunuri, vom fi uimiţi de viteza cu care mărfurile a zeci de popoare străbat oceanele, trec graniţele şi se schimbă între ele, vom fi impresionaţi de ingeniozitatea cu care orice expozant ştie să-şi etaleze marfa, evidenţiindu-i performanţele. De altfel, fiecare colţişor al tîrgului este o demonstraţie vie a talentului şi priceperii oamenilor.

Dar să privim în cîteva „vitrine", pregătiţi să admitem chiar şi... imposibilul. Iată doar pe cîţiva metri patraţi, unul din cele mai mari şantiere navale ale lumii. Organizat pînă în cele mai mici amănunte, demonstrează în faţa ochilor noştri tehnica lansării vapoarelor. Alături, macarale uriaşe — majoritatea pe pneuri, ceea ce subliniază o tendinţă mondială — îşi întind gîturile de girafă înălţînd impresionante construcţii la scară naturală. Ajungem şi la „vitrina" marilor fabricanţi de autoturisme: ultimele modele ale celor mai temuţi titani (temuţi pentru că în acest domeniu concurenţa este aprigă) se înfruntă pe viaţă şi pe moarte. După victorie cele mai reuşite creaţii vor cuceri noi pieţe. Aşadar, în jurul nostru, totul se mişcă, totul lucrează, totul produce, totul demonstrează la nivelul cel mai înalt al tehnicii, al frumuseţii sau al utilităţii generale.

„Vitrinele" sînt bogate etalînd nivelul creaţiei fiecărui popor. Ceea ce te impresionează însă cel mai mult este fantezia pe care o întîlneşti la fiecare pas.

Cît e ziulica de mare, pe ulițele tîrgului agitaţia nu conteneşte. Orice mişcare, orice bîzîit de motor şi zumzăit de maşină este un strigăt care exprimă într-un fel modern înalte performanţe atît de căutate de toţi cei interesaţi să cumpere lucruri de valoare.

Şi multe dintre ele se cumpără pe loc. Desigur, acestea sînt şi cele mai valoroase. Printre ele sînt multe din exponatele prezentate în „vitrinele" exportului românesc: microscoape de marcă „IOR", instalaţii de foraj „UPETROM", tractoarele din seria lui U-650, locomotiva Diesel-electrică — LDE — cunoscută şi apreciată de mai mulţi ani, locomotiva Diesel-hidraulică — LDH, de marcă FAUR, oferită pe piaţa internaţională pentru prima dată în 1968 etc.

Prestigiul de care se bucură peste hotare produsele *„Made in Romania"*, înaltul nivel de competitivitate pe care acestea îl deţin au făcut ca în ultimii ani să participăm la tot mai multe confruntări internaţionale, la cîteva dintre ele fiind invitaţi de onoare, cum s-a întîmplat în 1968 cu Tîrgul general de la Lausanne. Astfel, 52 în 1967, 59 în 1968, 69 (în proiect) în 1969, „vitrinele" exportului românesc apar tot mai des în marele „magazin" al Tîrgurilor şi expoziţiilor economice internaţionale. Privit, aşadar, în dinamica ultimilor ani, comerţul exterior al României înregistrează, atît ca volum cît şi ca structură, o sensibilă ascensiune.

Să vizităm cîteva din tîrgurile şi expoziţiile anului 1968. La Köln, prima vitrină deschisă de România, expune cu mult simţ artistic reu-

şite modele de mobilă în stil modern şi rustic. A doua, cea de la Gand, a fost profilată pe ţesături şi confecţii, încălţăminte, articole de piele şi artizanat. Au urmat Nürnberg—tîrgul jucăriilor, Madras — maşini unelte, Tripoli — un tîrg general şi apoi celelalte 54.

Să amintim doar oraşele în care anul 1968 a adus în „vitrinele" noastre produse noi: Leipzig şi Hanovra — locomotivele Diesel hidraulice de 350 şi 1250 C.P., Budapesta, Belgrad, Poznan, Barcelona şi Paris (bienala de maşini unelte) — freza universală, modernizată, pentru sculerie, Leipzig — maşina de frezat longitudinal cu portal, Bruxelles, Belgrad, Barcelona, Tripoli, Poznan, maşina de tricotat VKTM.

...Şi altele, în care prezenţa României a însemnat un triumf: Bruxelles şi Barcelona.

La salonul internaţional al inventatorilor, organizat în fiecare an în luna martie la Bruxelles, considerat ca fiind cea mai veche şi amplă manifestare de acest gen, România a participat în 1968 pentru prima dată prezentînd 3 invenţii. Şi ne-am întors cu... 4 medalii: una de aur pentru „releu de protecţie al motoarelor electrice", două de vermeuil, (argint aurit, deci prima după cea de aur) care ni s-au acordat pentru „vibrator unidirecţional anarmonic " şi „cofraje glisante", ultima primind şi cea de a patra medalie de merit acordată de Asociaţia inginerilor din Bruxelles. Patru medalii care situează clar creaţia tehnică românească pe locuri fruntaşe, subliniindu-i valoarea şi deschizîndu-i largi porţi pentru valorificarea ei peste hotare.

Cel de al doilea mare succes a fost înregistrat în iunie la Barcelona: „vitrina" României primeşte „placa de aur" pentru modul ingenios de organizare şi prezentare a exponatelor.

A urmat o adevărată „ploaie de aur": la Leipzig, o medalie de aur pentru „Murfatlar", la Viena, unde România participa pentru prima oară cu un stand propriu de invenţii, două dintre acestea primesc „marea medalie de aur", iar una „marea medalie de argint", la Brno, instalaţia de foraj F-200 este distinsă cu „medalia de aur" înscriind România, care participa aici pentru prima oară cu o expoziţie proprie, printre medaliaţii jubiliari ai tîrgului aflat la a zecea ediţie, la Alger standul românesc a primit „diploma de onoare" şi „medalia de argint", la Lausanne, diploma Clubului de publicitate pentru cel mai reuşit stand...

În acest an sîntem aşteptaţi la 69 de tîrguri şi expoziţii internaţionale, cîteva dintre ele fiind pieţe noi pentru exportul românesc: Rio de Janeiro (Brazilia), Santiago de Chile (Chile), Lima (Peru), Florenţa (Italia), Bilbao (Spania).

Sporirea numărului manifestărilor de acest fel la care este prezent exportul României, lărgirea gamei de produse competitive etalate în „vitrine" pe rafturi din ce în ce mai înalte, înmulţirea mărcilor româneşti de export de faimă mondială vor însemna, cu siguranţă şi creşterea numerică a ţărilor (astăzi peste 100) cu care avem relaţii comerciale.

Iar noi cu cît vom cunoaşte mai mult industria întregii lumi — deviza Tîrgului de la Osaka din 1968, oraş care va organiza peste doi ani Expoziţia mondială 1970 — cu atît vom şti mai bine să asigurăm produselor de orice fel „made in Romania" un prestigiu şi o competitivitate ridicată la nivelul priceperii şi talentului harnicului nostru popor.

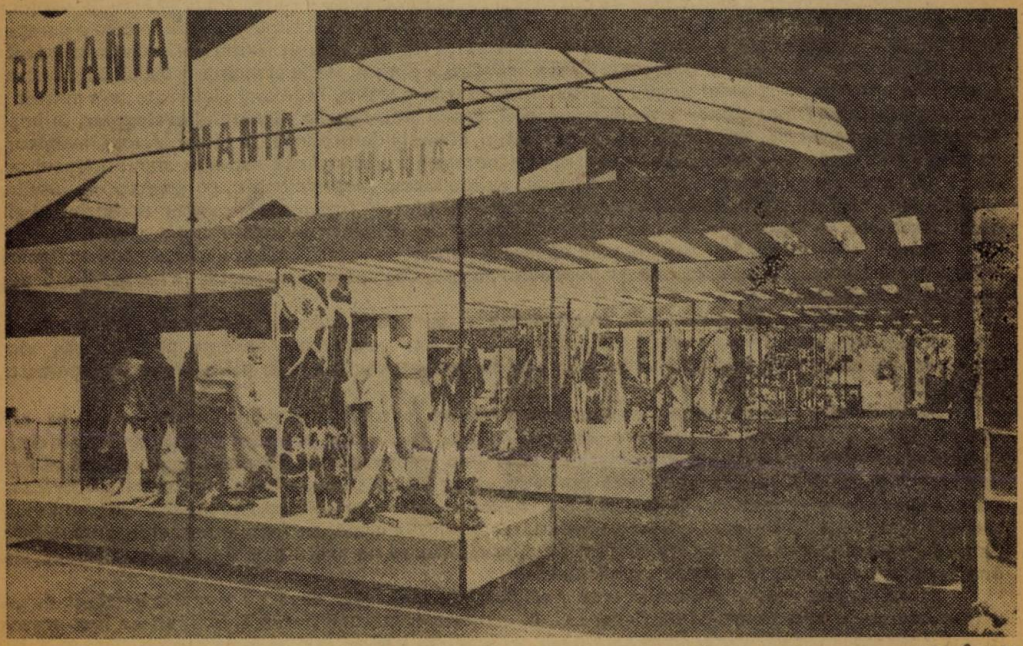

Pe una din „uliţele" comerciale ale unui tîrg internaţional — un stand bogat. El aparţine ROMÂNIEI

Ion BIBERI

Anul Eminescu

Împlinirea a optzeci de ani de la moartea lui Eminescu va prilejui numeroase studii din partea poeților, criticilor, istoricilor literari și a oamenilor noștri de cultură. Vasta bibliografie eminesciană, năzuind să întregească o imagine a personalității spirituale a poetului este, în adevăr, departe de a fi încheiată. Un mare poet reprezintă un prilej neistovit de examen; deceniile și secolele scurse de la dispariția lui fizică nu fac decît să-l adîncească sub noi incidențe, fără a-l putea, totuși, vreodată cuprinde în adevărului. Fiecare epocă îl evocă sub un alt unghiu de înțelegere, cu referință la valorile circulante ale contemporaneității.

Numeroasele monografii românești și streine au arătat că Eminescu, a cărui activitate poetică a fost încheiată către vîrsta de treizeci și trei de ani și ale cărui prime poeme, mărturisind o mare maturitate de simțire și expresie, au fost scrise la optsprezece ani, a fost unul din marii lirici ai lumii. Poetul s-a rostit într-o operă care cuprinde toate temele lirismului; el a parcurs o vastă claviatură de simțire și atitudini spirituale; a unit erotismul cu satira, poemul filozofic cu gîndirea social-politică, evaziunea în basm și îmbrățișarea realității concrete, mărturia personală și ecoul folcloric, evocarea istorică și palpitul peisajului; a adîncit viața poporului nostru în realitatea intimă a acestuia, dar i-a întregit orbita istorică, raportîndu-i valorile la coordonatele culturii și istoriei universale.

Fiecare din temele sau zonele de preocupări asupra cărora s-a oprit, rînd pe rînd, în varierea neîncetată a orizontului său mental, a însemnat pentru contemporani și pentru posteritate o perspectivă înnoitoare; Eminescu a plămădit limba românească în forme noi, fixînd definitiv instrumentul expresiei literare; și-a variat neîncetat forma artistică a operei, de la armonia proaspătă, spontană, a versului popular, la acordul amplu și grav al meditației poetice, îndelung elaborate; s-a definit pe sine și a exprimat ființa adîncă a vieții românești, urmărindu-i curba destinului ei singular, în împlinirea acestuia în secole, arătîndu-i, în același timp, direcția de evoluție, în viitor. A fost învățătorul neamului românesc; ne-a învățat să iubim; să ne cunoaștem trecutul și să cinstim pe marii înfăptuitori; să ne judecăm pe noi înșine fără iluzii deșarte, cu luciditate și spirit critic, cu amestec de asprime și optimism, cu dorință de înnoire și năzuință spre mai bine. A fost marele meșter al simțirii și gîndului românesc, definindu-ne, în opera lui, călăuzirea din totdeauna a destinului național.

Convingerea noastră personală este că nici o judecată nu va fi îndestulător de cuprinzătoare, pentru a-i arăta locul în cultura și viața poporului nostru, dacă nu va fi raportat la aceste două perspective întregitoare:

— să ne închipuim care ar fi fost spiritul și structura culturii românești fără opera lui Eminescu; numai atunci vom putea intui *golul* pe care l-ar reprezenta absența poetului din viața poporului nostru și vom putea înțelege rolul său de ferment incitator, în plămădirea ființei noastre naționale;

— să evocăm, de asemenea, neasemuita plinătate, puterea fecundantă a apelor vii pe care l-ar fi reprezentat scrisul său, pentru poporul nostru, dacă viața poetului s-ar fi prelungit cîteva zeci de ani, alături de prezența și activitatea unui Titu Maiorescu sau Nicolae Iorga; gîndul că Eminescu ar fi putut trăi pînă în anul 1920 sau 1930, că ar fi putut lua parte la frămîntările istorice ale acestei epoci, îmbogățindu-ne, în același timp, valorile literare cu învățăturile inedite ale geniului său creator, este pentru noi — care am putut întîlni, cu decenii în urmă, pe fratele poetului, plimbîndu-se pe străzile unui oraș de provincie — plin de durere, căci el ne arăta și mai limpede, însemnătatea prezenței eminesciene în cultura românească.

...Melancolia acestei ultime presupuneri se risipește, însă: dacă nu a mai participat direct, prin opere noi și prin prezență de fiecare zi, la elaborarea culturii noastre, Eminescu a fost prezent în permanență, în viața noastră istorică, prin prelungirile operei sale și prin semnificația valorilor pe care le-a dăruit culturii noastre. Eminescu a devenit un simbol al sufletului românesc.

Conul muntelui Fuji, înconjurat de nori ca o aureolă

SAYONARA, FUJI-SAN

de Ion MĂRGINEANU

În limba japoneză, cuvîntul SAN înseamnă „domnul". Și dacă locuitorii îndepărtatei Țări a Soarelui Răsare au botezat cu mîndrie vestitul vulcan stins cu numele „domnul Fuji", au vrut să exprime prin aceasta nu numai respectul datorat celui mai impunător simbol al naturii atît de pitorești ci și faptul că muntele Fuji este unic în felul lui. De altfel, denumirea de Fuji-yama semnifică „fără pereche".

Uriașul avion al companiei KLM, după ce a răzbătut prin noaptea polară și s-a războit cu puternicii curenți de deasupra Oceanului, intră pe teritoriul Japoniei cu motoarele trepidînd parcă de osteneala miilor de kilometri pe care s-a încumetat să-i înfrunte. Călător pe ruta transarctică, primind pentru această „performanță" diploma și insigna de rigoare, după ce am avut de nenumărate ori senzația că nava aeriană se va dezagrega în greaua-i bătălie cu coada unui taifun, am fost recompensat din plin de o simplă imagine. Văzut de sus, de la aproape 8 000 de metri, conul muntelui Fuji, înconjurat de nori ca o aureolă, este impresionant.

În plină toamnă, fostul vulcan care a erupt pentru ultima oară în ziua de 4 decembrie, 1707, împrăștiindu-și cenușa pînă la Tokio are tîmplele pudrate de omăt. Ceea ce îi conferă „domnului Fuji" un aer de profundă distincție. De la geamlîcul avionului, așa cum se desprinde estompat pe cer, uriașul de 3 800 metri polarizează întreaga atenție, chiar și după ce viteza cu care zburăm mă obligă să fac un unghi de aproape 180 de grade, pentru a mai putea admira această capodoperă a naturii.

De altfel, tot timpul cît am stat în Japonia, am fost urmărit de gîndul de a face o cunoștință mai apropiată cu Fuji.

Citisem în vestitul ghid turistic „Fodor" că puține regiuni din Japonia exercită asupra vizitatorului o asemenea atracție ca cea a așa-numitului triunghi Fuji-Hakone-Izu.

Apoi, colindînd prin magazine, am putut să văd că imaginea vulcanului pensionar de două secole și jumătate îți apare repetată la infinit fie din fotografii, fie din imprimeul unui batic ori din gravura unui pergament.

Și iată că mult așteptata zi a sosit. Pornesc de dimineață din Tokio, de la gara Shinjuku. Până la Otsuki, peisajul e mereu schimbător, ca o zi de primăvară. Alături de căsuțele pitorești, cu grădini multicolore ca în filmul despre drama lui Cio Cio San, se află, împărțite în cuburi, culturile de orez, alternînd cu cele de legume, uneori de o formă ciudată. În zare, se profilează munții trași parcă de o mînă nevăzută pe coala albastră a cerului. Ne aflăm acum în partea de sud-vest a capitalei, rămasă undeva în urmă, la 4 ore depărtare.

Nu mai puțin de șase căi de acces te pot duce la întîlnirea cu venerabilul domn Fuji. Personal, am ales-o pe aceea care, trecînd pe lîngă oglinda de un albastru ireal a lacului Yamanaka, se strecoară printr-o zonă de o rară frumusețe desprinsă se pare dintr-o ilustrată color. Drumul e presărat cu o puzderie de halte de oprire, pentru odihna excursioniștilor, un fel de cabane făcute din bîrne, în stilul arhitectonic tradițional japonez.

Numeroși excursioniști profită de prilejul ce li se oferă de a putea grava pe alpenstockurile lor semnul specific al fiecărei cabane, de a cumpăra suveniruri, care să le reamintească de prezența lor pe aceste locuri. Căci un vechi proverb japonez grăiește astfel: „Cel care urcă pe Fuji o dată este un înțelept". Proverbul se referă, fără îndoială la spectacolul de neuitat pe care îl ai, la ocazia, de a putea vedea acel indescriptibil „goraiko" — răsărit de soare, ce își înalță fața din apele Pacificului.

Drumul de mașină ajunge la peste 2 300 de metri. Aerul e rarefiat. Se respiră cu greu, și simți parcă apăsarea norilor ce acoperă cu catifeaua lor vîrful de con al vulcanului. De acum încolo, numai pe jos... se mai poate merge. Pretutindeni se văd așezate în straturi, uneori formînd corpuri ciudate, ca niște sculpturi aztece, bucățile de lavă. Sînt roase de ploi și de vînturi.

Urcușul e tot mai dificil. Cîțiva dintre excursioniști se opresc și renunță să se mai avînte spre înălțimi. Bătăile inimilor s-au întețit și pulsul s-a accelerat.

La ultima dintre cabane, clădită din pietre pe un mic platou, negustori abili vînd turiștilor bucăți de lavă colorată, asigurîndu-i că sînt culese de strămoșii lor, la cea din urmă erupție din 1707. Se înțelege, cei mai mulți nu-i cred. Și totuși, cumpără pentru cîțiva yeni. Amintirile sînt oricînd prețioase. Aproape de vîrf, am avut norocul ca perdeaua norilor să se tragă și să mi se dezvăluie imaginea caleidoscopică a tot ceea ce se află la picioarele vulcanului Fuji. Spre soare apune, se văd lacurile Kowaguchi și Motosu iar spre răsărit, dincolo de lanțul munților numiți Alpii japonezi, se află oceanul, cu golful Sagami.

În preajma noastră, zăpadă. Mai tîrziu aveam să aflu că aceasta acoperă corpul vulcanului stins, aproximativ opt sau nouă luni pe an.

Regiunea Fuji-Hakone-Izu, în mijlocul căreia tronează, atotstăpînitor, vulcanul, poate fi asemuită într-un fel cu meleagurile elvețiene. Ce-i drept, mai puțin abrupte, cu infinit mai puține prăpastii. În preajmă, frunzele pomilor au prins culoarea aramei, contrastînd cu verdele coniferilor pitici și cu albastrul lacurilor.

Unul dintre ghizi îmi povestește amuzat și el că, potrivit tradiției, ascensiunea pe Fuji tre-

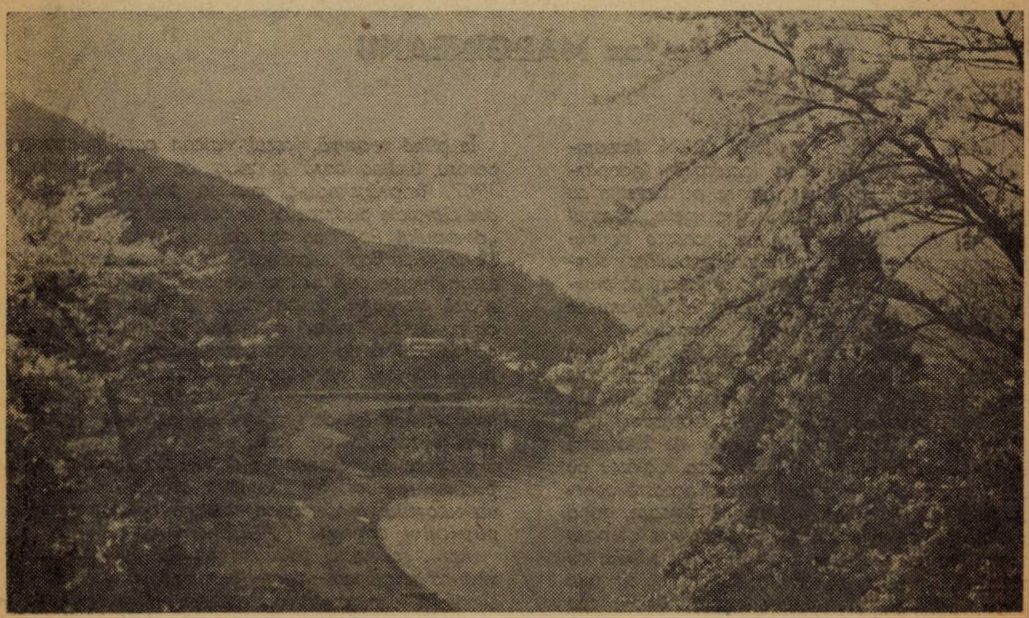

O zonă de o rară frumusețe desprinsă, se pare, dintr-o ilustrată color

ule să la sfîrșit în fiecare an, în ziua de 26 au-ust. Atunci, pe toate căile de acces spre vulcan, aprind ruguri uriașe, căci are loc așa-numita ărbătoare a lui Fuji-Yoshida. Cu toate acestea, acum, în octombrie, excursioniștii — mulți eniți de pe alte continente —, se numără cu miile.

Mare e curiozitatea la om. Cu riscul de a nu mai ajunge chiar la marginea craterului, am ornit-o pe cărări ce se cățărau asemenea unor iute. Peisajul devine tot mai auster. Doar gro-otiș și bucăți imense de lavă. Mai tîrziu, cînd aveam să sui și pe Vezuviu, mi-am dat și mai ine seama de faptul că există o imensă asemă-are între acești doi celebri vulcani, stinși acum, situați pe meridiane și paralele diferite.

În sfîrșit, sus! Soarele arde iar vîntul șuieră năpraznic. Undeva, în zare, se vede silueta unui avion. Desigur, călătorii stau acum cu nasurile lipite de geamuri pentru a admira peisajul, așa cum făcusem și eu, cu atîta curiozitate. De la înălțimea la care mă aflu, clădirile elegantelor hoteluri situate pe malul lacului Hakone, par niște cuburi de jucărie, azvîrlite la întîmplare de un copil năstrușnic. Din cînd în cînd vălătucii norilor se agită dedesubt, creîndu-mi impresia că sînt un navigator solitar, pe un ocean de spumă.

Aproape că nu-ți vine să mai cobori. Atît de bogate în frumusețî sînt împrejurimile. Dar cum primele semne ale amurgului încep să se iverească, mă hotărăsc cu greu să-mi iau rămas bun de la Fuji-San, nu înainte însă de a așeza o bucată de lavă, potrivit tradiției, la temelia unei adevărate piramide. Gestul are același simbol cu aruncarea unei monede în albastrul Fontanei Trevi din Roma. Adică, posibilitatea de a mai reveni cîndva pe acele meleaguri.

Seara, tîrziu, cînd elegantul autobuz gonește spre Tokio, sub razele lunii, Fuji-Yama își etalează aceeași frumusețe de neuitat.

Sayonara, Fuji-San!

La revedere, domnule Fuji.

Strîngeți și predați deșeurile metalice și metalele vechi Întreprinderii pentru Colectarea Metalelor.

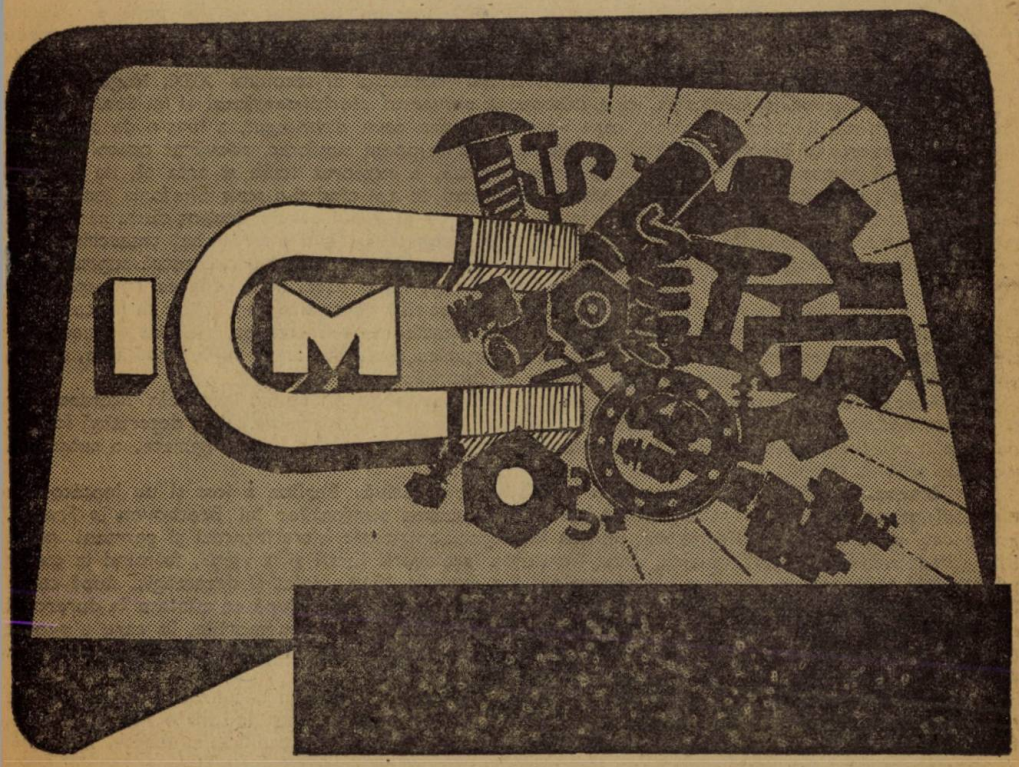

Valorificîndu-le prin depozitele I.C.M. din întreaga țară realizați importante beneficii.

La centenarul morții lui

HECTOR BERLIOZ

„Nu-l cunoaștem încă și nu-l prețuim cum se cuvine pe Berlioz", ar fi scris, la o sută de ani de la moartea marelui muzician francez, Jean Cocteau, dacă mai trăia. Dar el nu mai trăiește, și nu trăiesc nici Duparc, d'Indy, Fauré, Debussy, Roussel și Dukas, care l-au iubit și au fost vrăjiți de el. Nu numai fiindcă îl socoteau un îndrăzneț visător, deschizător de căi încă neumblate, ci și fiindcă aflau delectare în muzica lui.

„Sînt mobilate și împodobite mereu cu minuni", spunea despre poemele simfonice ale precursorului romantic Erik Satie, care, la fel cu toți compozitorii francezi, la fel cu Schumann, Liszt și Wagner a învățat multe de la autorul Simfoniei fantastice, al Damnațiunii lui Faust, al Romeo și Julietei, al lui Harold în Italia, al Carnavalului roman și al Recviemului.

De unde această veneraţie a atîtor mari muzicieni, înfruptați din generoasa artă a lui Hector Berlioz, față de geniul solitar, născut la 1803 într-un tîrgușor de la poalele Alpilor francezi? Berlioz a meditat asupra erorilor muzicii țării sale și asupra rectificărilor ce i se p[illegible] aduce. Și-a dat seama că îi lipsește sinceritatea, care sporește bucuria artei, libertatea, c[illegible] dă expresiei vigoare și culoare. La fel cu alți artiști romantici ai secolului XIX, Hugo, Lamartine, Nerval, Delacroix și Géricault, el a descoperit universul pluridimensional al lui Shakespeare. Pe actrița engleză Harriet Smithson, care i-a revelat cîte ceva dintr-însul, a luat-o de soție, iar din tragica poveste de iubire a cuplului veronez a făcut un poem simfonic, adevărat oracol pentru toți muzicienii romantici. A descoperit și lirica engleză, a explorat Italia și arta ei, l-a citit pe Goethe, care i-a inspirat Damnațiunea. Nu avea treizeci de ani cînd și-a scris Simfonia fantastică; fantastică, în adevăr, nu numai prin programul literar cu ajutorul căruia Berlioz căuta să se facă mai bine înțeles de public, ci și prin marea libertate a construcției, a unui limbaj transcris direct după dicteul emoțiilor. Limbajul acesta, plin de efecte, obținute printr-o orchestră supradimensionată, prin ansamblul coral adăugat instrumentelor și, nu o dată, prin redarea aproape onomatopeică a sunetelor din natură (concretiștii de azi pot să-l revendice pe Berlioz ca precursor!), posedă calitatea cu totul rară la timpul său de a se transforma neîntrerupt, mlădiat de necesitățile expresiei. La nevoie, el folosește chiar struna ușurică a cîntecelor de lume: romanța, polca, valsul, fără ca vreodată discursul să degenereze în naturalism.

Fiindcă Berlioz era poet, un poet asupra căruia acționau nu numai izvoarele literare, dar și natura, sufletul omenesc, minunile vieții. Pentru el, conținutul muzicii e cel ce determină forma, pe care o eliberează din canoanele-i academice, devenind, în mîinile lui înfrigurate, o substanță plastică.

Pătimaș, înflăcărat, torturat de o sensibilitate excesivă, Berlioz a fost și un luptător cu condeiul pentru muzică și muzicieni. A sprijinit difuzarea simfoniilor lui Beethoven în Franța, a aruncat, ca și Nerval în literatură, puntea înțelegerii spirituale între francezi și germani, peste Rin, străduindu-se să pună muzica, arta, în slujba înțelegerii lumii și a vieții, folosind la culme puternicele mijloace de sugestie ale sunetelor. S-a stins în 1869, izolat și dezamăgit, după ce își înmormîntase cele două soții, după ce îl pierduse pe singurul său fiu, după ce asistase la dureroasul eșec al ultimei sale creații, drama lirică Troienii. Înainte însă și-a scris memoriile, în care a evocat o epocă bogată în frămîntări pentru arta sa și a încercat să pară în ochii posterității așa cum se dorise el pe sine.

Cu toate acestea, Hector Berlioz rămîne un om și un muzician necunoscut. Muzica lui se cîntă și la noi, și în lumea întreagă, dar e departe încă de popularitatea pe care o merită. Poate, fiindcă ea pare mereu nouă, inedită, nesemănînd cu nimic din ceea ce publicul cunoaște. Aș spune că acesta e chiar principalul merit, meritul incontestabil și cel mai strălucit al muzicianului francez, mereu tînăr, mereu propunînd ascultătorilor și creatorilor deopotrivă meditația asupra tinereții simțirii, asupra sincerității expresiei, asupra libertății de a comunica altora ceea ce este mai adînc, mai adevărat, mai inefabil în sufletul omenesc.

Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia

de doctor docent CAROL GÖLLNER

În sunete de trîmbiţe şi în melodia vechilor cîntece bătrîneşti, Mihai Viteazul intrase la 1 noiembrie 1599 în cetatea de scaun de la Bălgrad. Descrierea alaiului strălucit e făcută de un contemporan: Voievodul călare, pe un cal roib, purta o tunică albă şi pe deasupra o manta de aceeaşi culoare, avînd brodaţi cu fir mai mulţi şoimi. Pe cap avea binecunoscuta cuşmă, al cărei surguciu cu pene de cocor era prins într-o copcă de aur; sabia, bătută în rubine şi împodobită cu aur, atîrna în stînga; ciorapii erau de mătase albă, cismele de săftian galben. Opt slujitori, frumos îmbrăcaţi, duceau de frîu opt cai minunaţi, cu şei bogat împodobite, veneau apoi trîmbiţaşii şi după aceştia lăutarii zicînd din vioare. Urmau boierii şi căpitanii, îmbrăcaţi şi ei somptuos, apoi lungile şiruri de ostaşi. De o parte şi de alta a voievodului, plecate spre pămînt, erau purtate steagurile luate de la Andrei Báthory. La porţile oraşului, Mihai primi cheile trimise de episcopul Naprágy; curînd după aceea i se aduse, în 22 de care vistieria cardinalului, preţuind peste 200.000 de florini. S-au găsit, între altele, vase de argint masiv, aşa de grele, că unul nu putea fi ridicat de doi oameni. Nobilii unguri i se închinară; ţara era la picioarele voievodului român.

De acum înainte Mihai Viteazul se iscălea în hrisoarele slave cu titlul de: „Domn din mila lui Dumnezeu al Ţării Româneşti şi al Ardealului". Sînt litere tăiate de sabia sa învingătoare în rocă, mărturie pentru veşnicie.

Învingătorul de la Şelimbăr se pronunţa deci tot mai categoric pentru păstrarea Transilvaniei, scriind împăratului Rudolf al II-lea: „Ba chiar şi boierii şi toate straturile din ţara mea... prea sînt străin de ruperea legăturii cu Ardealul şi nici nu cred că deslipi-

tă de Ardeal, Țara Românească poate rămîne singură sub protecția creștinității." Punctul de vedere al lui Mihai devine ireductibil: ceea ce a fost cîștigat prin spadă și corespundea unor năzuințe seculare nu trebuie pierdut. Instrucțiunile date solilor săi ce se îndreptau spre Hradșinul, reședința nevropatului împărat, oglindesc cu fermitate acest punct de vedere. „Pentru această slujbă — cucerirea Transilvaniei — și nevoința ce s-au nevoit să-i lase Țara Ardealului".

Necontenit avură acum loc schimbări de solii și tratative; se făcură rapoarte peste rapoarte îmbibate de otrava unor confidenți imperiali. Înfrînți pe cîmpul de luptă de la Șelimbăr, adversarii viteazului domnitor încercau să-și recîștige prin viclenie pozițiile pierdute pe cîmpul de luptă, pe cînd voievodul român se străduia să desfășoare o activitate diplomatică pe măsura furtunilor stîrnite de faptele sale mărețe de arme.

Dar solii săi așteaptă săptămîni întregi la împăratul din Praga, care ca un păianjen țese fire tot mai dese pentru victima lui. Degeaba așteaptă Mihai un raspuns categoric, un „da" sau un „nu" al unui bărbat. Exasperat de repetatele răspunsuri evazive, cu multiple rezerve, mînia lui Mihai e teribilă. În supărarea lui pronunță cuvinte ce lovesc ca trăsnete. După o asemenea furtună deslănțuită de impetuosul voievod, un emisar al împăratului declară că ar fi preferat să „piardă o sută de capete decît s-o audă". Reprezentantul diplomatic al Veneției din Praga „intuia sfîrșitul tragediei". pe care Mihai era hotărît să-i dea prin buzduganul său de luptă un desnodămînt demn de faptele lui ce au stîrnit admirația contemporanilor săi.

La 2 mai 1600 oștenii trec munții și în 20 de zile Mihai Viteazul este stăpîn și al Moldovei. El se intitula de acum înainte: „Domn al Țării Românești, Ardealului și Moldovei."

După victorii răsunătoare, urmează înfrîngeri, un nou urcuș spre glorie culminantă și odiosul asasinat de la Turda.

★

Uciderea lui Mihai nu i-a putut înmormînta și faptele sale glorioase, deschizătoare de mari perspective. Pentru urmași, viteazul între viteji a rămas un vrednic reprezentant al forțelor ce se acumulară, înfăptuitorul imperativelor naționale — independență și unitate — în care conștiință și faptă se transformară într-o mare acțiune. Atunci conștiința unității de neam a căpătat contur pentru ca apoi să se transforme într-o dinamică idee, ce s-a manifestat cu o tărie crescîndă în anul revoluționar 1848.

La Blaj se auzeau strigătele „noi vrem să ne unim cu țara". Unirea, profilată pe fundalul măreților fapte ale lui Mihai, dorită de inimile tuturor patrioților răsuna de la un capăt la altul al țării, fiind realizată în anul 1859 de popor, de patriotismul sincer al celor mulți, doritori de a se vedea uniți la un loc, într-o singură țară, independentă și suverană.

Dar unirea de la 1859 a însemnat numai temelia casei noastre falnice de azi a românilor și a naționalităților conlocuitoare. Încununînd aspirațiile de veacuri spre unitate, exprimînd dorința întregului popor, lupta comună a românilor, maghiarilor, secuilor, germanilor, înfrățiți de aceleași idealuri de dreptate socială, desăvîrșirea unității naționale, prin unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie 1918, constituie o victorie istorică a poporului român. Realizarea acestui eveniment — sărbătorit în capitala lui Mihai Viteazul la Alba Iulia — este rodul luptei celor mai largi forțe sociale, rolul hotărîtor avîndu-l masele populare, în rîndul cărora o contribuție activă au adus clasa muncitoare, mișcarea socialistă revoluționară. Astfel năzuințele vitale, drepturile și libertățile pentru care au luptat acum cincizeci de ani masele populare, au devenit realitate în orînduirea noastră socialistă.

ÎN ORAȘUL CLUJ
Alimentația publică vă oferă permanent noutăți la restaurantele:
TRANSILVANIA (cu specific național) str. 30 Decembrie nr. 13
HUBERTUS (cu specific vînătoresc) Bulev. Lenin nr. 20
precum și la:
CONTINENTAL — str. Napoca nr. 1
BUCUREȘTI — str. Horea nr. 5
SOMEȘUL — piața Libertății nr. 20
MELODY — piața Libertății nr. 12
Preparate culinare renumite
Băuturi asortate după gustul dv.
Vinuri din cele mai renumite podgorii din țară

SHERLOCK HOLMES MORT ?

Cînd vestea s-a răspîndit — nuvela a apărut în „Strand Magazin", în 1893 — Londra întreagă a exclamat: „nu e cu putință!" Gravii agenți de bursă și elevii cuceriți de logica de fier a marelui detectiv au arborat doliu la butonieră și la pălării, cerînd totodată „reînvierea". Peste ocean, tineretul organiza întîlniri în amintirea celui care „murise pentru cauza dreaptă", dar fără să se împace cu dispariția lui. Astfel aveau să treacă zece ani de neliniști și proteste pînă cînd Conan Doyle își „regăsea" eroul. Cu îndemînarea-i știută, Sherlock Holmes se „orientase" totuși sub puhoiul apelor și agățîndu-se de-un perete de stîncă, evident abrupt, reușise să iasă teafăr pentru a reîncepe o nouă serie de urmăriri palpitante.

Mai viu ca niciodată, deși niciodată nu a trăit, Holmes continuă să primească scrisori de felicitări sau cereri de consultații la o adresă cu număr fictiv — Baker Street, nr. 221 B. Și scrisorile primesc răspuns! Ciudat? În aparență. În 1938 o societate de construcții imobiliare își construiește birourile pe această stradă, la numerele 220—223. Unul dintre administratori, Mr. John Greaves își face un punct de glorie în a răspunde, în stilul „casei". „Dl. Holmes a fost obligat să-și părăsească apartamentul. Da, e posibil să fie în Statele Unite. Fără îndoială însă că scrisoarea dv. l-ar fi interesat foarte mult". sau „Nu se mai ocupă de aceste lucruri. S-a retras la țară și se pasionează de grădinărit".

Nu, Holmes nu a trăit niciodată. Dar în muzeele din Londra sau în castelul elvețian al lui Adrien Doyle, fiul lui Conan Doyle, admiratorii recunosc cu pietate pipele celebrului detectiv într-o colecție impresionantă sau vioara la care cînta cu virtuozitate în orele libere. Sînt aici și fotoliile celor doi prieteni, ba chiar și bustul de ceară, comandat de Holmes ca să-l inducă în eroare pe profesorul Moriarty, și pe care se vede bine urma glontelui tras de profesor...

Ultima anchetă

din volumul „Amintiri despre Sherlock Holmes"
de Conan Doyle

Scriu aceste rînduri cu tristețe. Omul acesta, dotat cu calități excepționale, extrem de talentat, a fost cel mai bun prieten al meu. Am trăit alături de el și-am scris despre el avînd intenția ca relatarea afacerii „Tratatului naval" — în care Holmes trebuia să împiedice serioase complicații internaționale — să fie ultima dintr-un șir lung de întîmplări și enigme dezlegate de el.

Îmi propusesem să nu povestesc nimic despre evenimentul care a provocat în viața mea un gol pe care nici în doi ani n-am reușit să-l umplu. Am considerat însă o datorie să vorbesc, în momentul cînd am aflat de scrisorile colonelului James Moriarty în care acesta cinstea memoria fratelui său.

Sînt singurul care cunoaşte adevărul şi voi da în vileag faptele aşa cum s-au petrecut. Să tac ar fi o nedreptate.

După cîte ştiu, în presă nu apăruseră decît trei relatări: Journal de Génève — numărul din 6 mai 1891, în telegrama Reuter publicată de ziarele americane la 7 mai şi în sfîrşit în scrisorile recente despre care am vorbit.

Primele două erau extrem de succinte iar scrisorile o t avestire a faptelor. Este deci necesar să fac cunoscut cu exactitate ceea ce s-a petrecut între profesorul Moriarty şi Sherlock Holmes.

După căsătoria mea şi imediata instalare a cabinetului medical, relaţiile dintre mine şi Holmes se schimbaseră într-ucîtva. Venea din cînd în cînd să mă vadă cînd îmţea nevoia unui tovarăş în anchetele sale, da· aceste ocazii se răriseră într-atît că în 1890 nu figurau în însemnările mele decît trei cercetări pe care le-am efectuat împreună. La începutul primăverii din 1891 aflasem din ziare că guvernul francez îi încredinţase o misiune extrem de importantă. De altfel primisem în perioada aceea de la Holmes două scrisori: una din Narbonne, cealaltă din Nîmes, din care dedusesem că perioada cît va sta în Franţa va fi foarte lungă. Nu mică mi-a fost mirarea cînd în seara zilei de 24 aprilie, l-am văzut intrînd în cabinetul de consultaţii. M-a frapat slăbiciunea excesivă şi transparenţa figurii lui.

— Da, am abuzat cam mult de mine! răspunse privirii mele. Te supără dacă închid obloanele?

Singura lumină din încăpere provenea de la o lampă de birou căci mă găsise citind. Fără să aştepte, Holmes trase draperiile.

— Ţi-e frică de ceva? îl întrebai.

— Da. Mi-e frică.

— De ce anume?

— De împuşcături din senin.

— Dragul meu, ce vrei să spui?

— Presupun că mă cunoşti îndeajuns Watson ca să ştii că nu sînt un tip nervos. De altfel nici nu-i vorba de curaj, este stupid să refuzi să crezi în primejdie cînd ea te ameninţă de aproape. Ai un chibrit?... Îşi aprinse o ţigară.

— ...Trebuie să mă scuzi că te deranjez la o oră atît de tîrzie, reluă el. O să te rog, la plecare, să nu te superi dacă n-am să ies pe uşă ci sărind zidul prin grădină.

— În definitiv poţi să-mi spui ce-i cu tine?

El îmi arătă mîna şi la lumina lămpii remarcai două articulaţii strivite şi însîngerate.

— Nu vîntul mi-a făcut asta! spuse el surîzînd. Dimpotrivă, a fost ceva suficient de tare pentru ca un om să-şi rupă mîna. D-na Watson este acasă?

— A plecat într-o vizită.

— Nu mai spune! Eşti singur?

— Absolut singur.

— Atunci mi-e uşor să-ţi fac o propunere. Ce-ai zice să petrecem o săptămînă pe continent.

— Unde?

— N-are importanţă. Pentru mine peste tot e la fel!

Toate acestea erau ciudate. Holmes nu îşi lua vacanţele în pripă. Pe urmă paloarea feţei, trăsăturile crispate îmi spuneau că nervii îi erau întinşi la maximum. Citind în ochii mei nedumerirea, îşi sprijini coatele pe genunchi şi începu să-mi explice situaţia.

— Ai auzit desigur de profesorul Moriarty?

— De loc!

— Încă o dovadă de genialitate! exclamă el. Omul acesta stăpîneşte Londra fără ca cineva să fi auzit de el. Watson, îţi vorbesc cu cea mai mare seriozitate, în ziua cînd îl voi înfrînge, cariera mea va atinge apogeul, mă las de meserie şi-mi aleg o profesiune mai liniştită. Nu pot să mă odihnesc însă atît timp cît un individ ca Moriarty se plimbă nestingherit pe străzile Londrei.

— Ce a făcut?

— Cariera lui a început extraordinar. Este un om de familie bună, foarte cult, dotat de la natură cu o fenomenală aplicaţie pentru matematică. La 21 de ani a scris un tratat despre binomul lui Newton datorită căruia a dobîndit catedra de matematici de la universitate. I se prezicea un viitor strălucit dar sîngele îi era infectat de instincte criminale. În loc să le înfrîngă s-a subordonat lor. A devenit un Napoleon al crimei. Stă nemişcat ca un paianjen în mijlocul unei plase cu mii de ramificaţii. El elaborează planul, indiferent că-i vorba de-o crimă, de furtul unui document, de spargerea unui seif sau de dispariţia unui om. Şi este atît de abil, încît abia acum am reuşit să-l am în mînă. Peste trei zile, adică luneа viitoare — el şi locotenenţii lui vor fi deferiţi justiţiei. Va fi cel mai răsunător proces criminalistic al secolului... Nu însă mai înainte. Dacă ne pripim o să ne scape printre degete.

A simţit că sînt pe urmele lui. Are o inteligenţă diabolică. Într-o zi stam acasă. Mă gîndeam la el. Uşa s-a deschis. Şi profesorul Moriarty a apărut în faţa mea. Am nervii tari, Watson, dar îţi jur că atunci cînd l-am văzut, am tresărit. Este un om înalt, slab, cu ochii înfundaţi în orbite, imberb, o faţă de ascet. Cînd vorbeşte, se clatină ca un şarpe. M-a privit printre gene cu curiozitate şi mi-a spus:

— Atacul dv. frontal nu a fost prea accentuat. Este cam periculos să porţi arme încărcate în buzunarul halatului.

Am intuit primejdia şi am pipăit încet revolverul.

— Se vede că nu mă cunoşti! reluă el.

— Dimpotrivă! Este evident că vă cunosc. Luaţi loc. Am pentru dv. cinci minute.

— Ştiţi ce vreau să vă spun.

— Şi dv. ştiţi ce aş putea să vă răspund.

— Ţineţi cu tot dinadinsul?

— Firește!

— V-aţi pus de-a curmezişul planului meu la 4 ianuarie. La 23 m-aţi deranjat. La mijlocul lunii februarie m-aţi plictisit serios. La sfîrşitul lui martie am fost complet contracarat. Acum din cauza insistenţelor dv. mă găsesc într-o situaţie care îmi ameninţă libertatea. Intolerabil!

— Aveţi vreo propunere? îl întrebai.

— Renunţaţi, d-le Holmes. Trebuie!

— Nu mai devreme de luni... lunea viitoare.

— Tţ, tţ! făcu el. Cred că un om de talia dv. ştie că nu există decît o singură ieşire. Nu zîmbiţi, domnule, vă previn, voi lua o măsură definitivă!

— Primejdia face parte din meseria mea.

— Nu-i vorba de primejdie, ci de o distrugere inevitabilă.

— Mi-e teamă, spusei eu — ridicîndu-mă, că plăcerea acestei conversaţii nu mă poate face să uit o întîlnire urgentă.

— Păcat. Am făcut ce-am putut. Deci un duel între noi doi. Nu veţi reuşi! Organizaţia mea este tare.

Aceasta a fost, Watson, convorbirea banală avută cu profesorul Moriarty şi de atunci mi se întîmplă numai lucruri ciudate. Traversînd Bentinck Street, o trăsură cu doi cai era cît p-aci să mă strivească. Pe Vere Street, o cărămidă de pe acoperiş s-a făcut fărîme la picioarele mele. Venind la tine, un om m-a atacat şi am fost obligat să-l fac k.o.
Toate astea în vreme ce prof. Moriarty scria ecuaţii pe tablă.

— Nu vrei să rămîi la mine?

— Nu, dragul meu! Ai fi în mare pericol, dar dacă vrei să mă ajuți, primește-mi invitația.

— Clientela mea este sănătoasă, așa că voi fi fericit să te întovărășesc. Cînd plecăm?

— Mîine. Iată cum vom proceda...

Planul era să ne derutăm urmăritorii și trebuie să recunosc că Holmes prevăzuse totul. După ocolișuri, bagaje lăsate prin gări și o goană nebună schimbînd mereu trenul și luînd direcții opuse, iată-ne ajunși la 3 mai într-un mic sătuleț din Meiringen, instalați la un hotel englezesc. Proprietarul era un fost chelner, un oarecare Peter Steiler. El ne-a sfătuit să vizităm căderile de apă din Reichenbach. Ne-am dus. Era un peisaj de groază. Umflat de zăpezile topite, torentul se prăvălea într-un abis, unde apa părea că fierbe, irizîndu-se în înălțimi, fumegînd. Drumul spre torent era o spărtură printre stînci, neagră și imensă, fără altă ieșire. Chiar în momentul cînd voiam să urcăm pe platforma de deasupra, construită special pentru a oferi toată emoția și frumusețea spectacolului — ea se întindea pînă la marginea abisului — am văzut un tînăr localnic fugind și făcîndu-ne semne.

Era purtătorul unei scrisori în care hotelierul îmi făcea cunoscut că sînt așteptat de o bolnavă care îmi era de-altfel și compatrioată. Ca medic, firește că am dat ascultare mesajului. Holmes a rămas. L-am văzut stînd cu spatele rezemat de stînci, cu brațele încrucișate privind apele ce se învolburau adînc. Aceasta a fost ultima imagine ce mi-a rămas.

Am ajuns la hotel, dar aici nu mă aștepta nici o bolnavă. N-am mai cerut alte explicații... Am fugit înapoi cu spaima-n suflet. Trecuse o oră. Sprijinit de stînci, mă aștepta... alpenstock-ul lui Holmes.

Cîteva clipe mi-am pierdut respirația. Ce s-a întîmplat? Folosind metodele lui Holmes am descoperit scrisoarea.

Dragul meu Watson,

Datorez aceste rînduri amabilității d-lui Moriarty care consimte să întîrzie cu cîteva clipe încheierea socotelilor dintre noi. Mi-a povestit cum ne-a reperat, confirmîndu-mi astfel că nu l-am subapreciat.

Ți-am spus că într-o anumită situație aș considera cariera mea ajunsă la apogeu. Nici un alt sfîrșit n-ar fi atît de decent ca acesta. De fapt trebuie să știi că n-am crezut în povestea cu bolnava. Știam că este o cursă.

Hîrtiile de care are nevoie inspectorul Patterson sînt într-o mapă albastră pe care scrie „Moriarty". Acum, cînd știu că am curățat drumul, nu-mi rămîne decît să-mi iau rămas bun. Al tău amic

Sherlock Holmes

Prin examenul efectuat de experți s-a dedus că cei doi oameni, într-o încleștare nebună, au căzut în abis. Era imposibil să se fi căutat corpurile lor, care zac acum pentru totdeauna acolo, în apa vijelioasă, înfășurate într-un lințoliu de spumă clocotitoare. Acolo se vor odihni în veci cel mai periculos criminal și cel mai mare campion al legii din această generație. Cît despre purtătorul scrisorii nici urmă. În schimb organizația a fost distrusă datorită probelor strînse cu migală de Holmes, cel mai bun, cel mai înțelept om din cîți am cunoscut.

Dr. WATTSON
p. conf. CONAN DOYLE

Ilustrații de Romeo VOINESCU

COMOD • PRACTIC • EFICACE

Legumele şi fructele
deshidratate

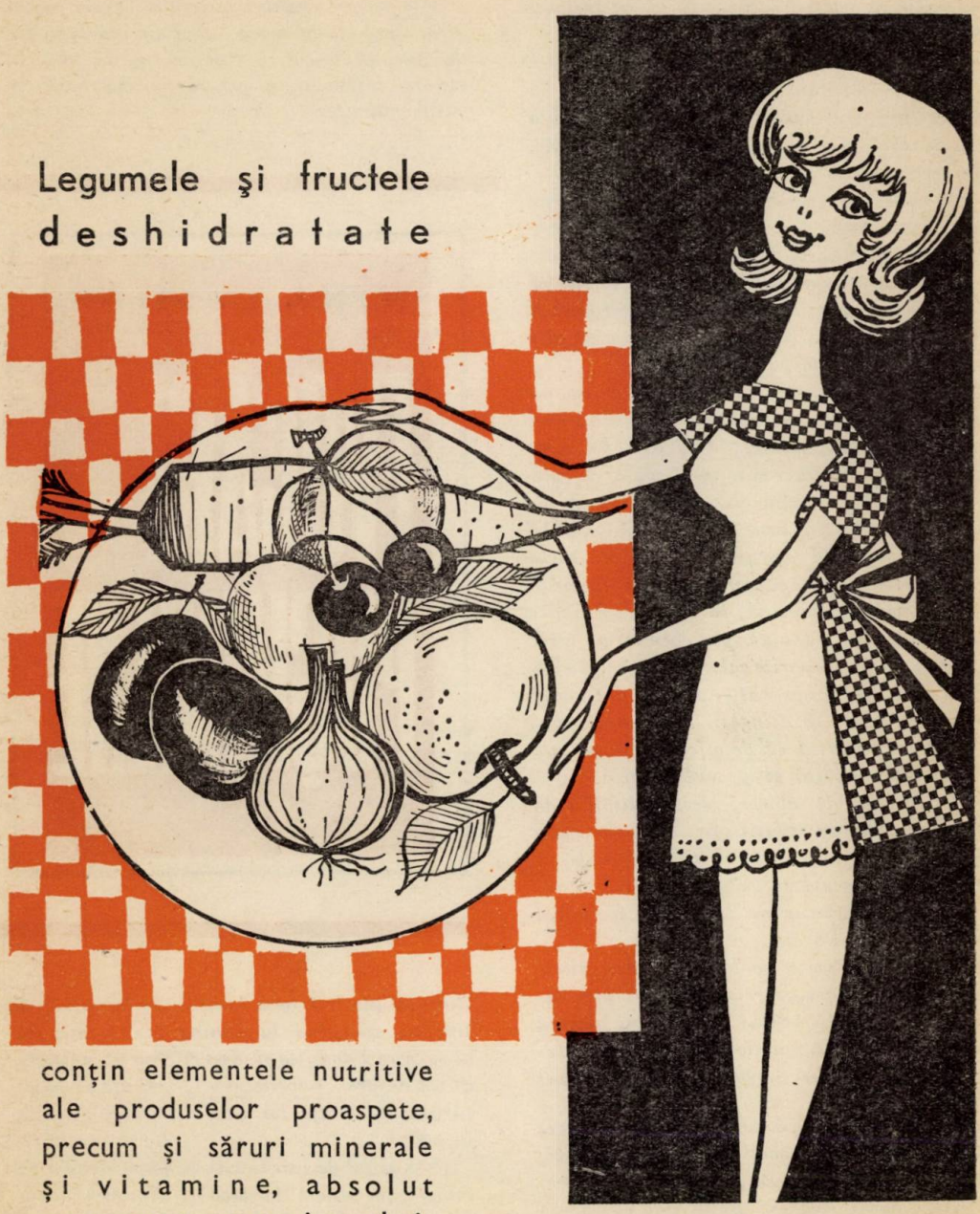

conţin elementele nutritive ale produselor proaspete, precum şi săruri minerale şi vitamine, absolut necesare organismului.

CALITATE SUPERIOARĂ

NINA CASSIAN

EVOCĂRI PUȘKINIENE

Poate că orice călătorie ar trebui făcută pe urmele poeților, și poate că așa se și întîmplă; nu-mi închipui un loc neatins de ochi de poet, în cer, pe pămînt, în apă, și dincolo de elemente, ba mai mult, cunosc lucruri născocite de poeți și incluse de atunci în toate hărțile lumii.

Pe urmele poeților se călătorește cu evlavie și lăcomie totodată; aerul prin care ei au trecut cîndva a rămas încărcat cu o ciudată electricitate, e un aer dramatic și molipsitor, un aer subiectiv ca un sentiment.

În cazul poeților romantici, datele acestea sînt și mai pregnante. În general publicul larg îi admiră pe clasici, dar îi adoră pe romantici; prin odăile în care au locuit spiritele clasice vizitatorii caută să surprindă echilibrul și forța; în casa unui romantic, încearcă să-i descopere suferința și patima.

În ce mă privește, am simțit o emoție egală în mediul a trei scriitori cu totul deosebiți: Cehov, Maiacovski, Pușkin. În casa lui Cehov, la Ialta, mantaua roasă pe care a purtat-o în Sahalin și ochelarii legați cu sfoară neagră; în casa lui Maiacovski, la Moscova, oglinda așezată în așa fel încît să pară mai încăpătoare pentru imensul bărbat, modesta locuință; în casa lui Pușkin, la Leningrad, divanul pe care și-a trăit ultimele clipe, scrisorile calomniatoare, jiletca în care a fost împușcat — mi-au dat șocul de neconfundat al atingerii marilor destine. Dar și sentimentul că descifrez o umanitate nespus de sensibilă și de vulnerabilă.

Pentru că, de obicei, personalitățile de anvergură care au izbutit să-și realizeze vocația au plătit în planul vieții personale cu nenumărate eșecuri și torturi.

Așa a fost destinul lui Eminescu, așa a fost și destinul lui Pușkin.

O recentă tradiție sovietică a fixat „zilele Pușkin" ca o sărbătoare colectivă și internațională închinată poetului de geniu și plasată în orașele și pe drumurile locuite și străbătute de el, în atmosfera în care opera lui a luat ființă.

În acest an, au participat în afara unui număr important de poeți și scriitori sovietici, printre care îi amintesc pe Valentin Kataev, Maxim Tank, Evgheni Evtușenko — oaspeți din aproape toate țările socialiste, precum și din Franța, America, Belgia, Columbia, într-o solidaritate aflată sub semnul nobil al literei scrise.

Desigur, memoria noastră e și ea subiectivă. De aceea îmi îngădui să las de-o parte relatarea exactă a itinerariului și a programului, preferind să notez ceea ce am înregistrat cu mai multă acuitate, într-o selecție proprie.

Voi pomeni astfel de prima tulburare resimțită, încă la Moscova, cînd am constatat că, la ora 10 seara, e lumină ca la noi în amurg, aflîndu-mă pentru prima oară cu atîta mai aproape de pol, în acest anotimp.

Strania lumină ne-a însoțit, prelungindu-se treptat, ajungînd la Leningrad să dispară abia către 1 noaptea și, deși citisem și auzisem atîtea despre „nopțile albe", rebuie să mărturisesc că vraja lor mi s-a părut dincolo de uzură.

Pe o astfel de seară, întîrziind să devină ea însăși, am ajuns la vechiul Novgorod, de-a lungul unor maluri și ape cutreierate de ceți violete, amintind legendele cu rusalce, într-un fel de preludiu feeric la ceea ce urma să fie descoperirea cetății în plină zi.

Novgorod, vechi centru religios. Zeci de biserici, adevărate monumente de artă, cu arhitecturi diferite, cu amplasamente sugestive, în nuanțe de alb, cu turle în formă de bulbi, vopsiți în albastru și aur, sau ascuțite, sfîrșind în suple săgeți metalice, împrejmuite sau nu de fortărețe, majoritatea reconstruite după distrugerile și jafurile fasciste.

Alt vechi oraș, Pskov. Splendida cetate-mănăstire Peciora, cu peștera ei în nisip

Desen de Jules PERAHIM

compact, unde odihnesc oasele atîtor mărimi, luptători și monahi.

Mihailovscoe. Plaiurile pușkiniene. Decorul clasic al romantismului: pădurea, lacul. Peisaje trecute „în mintuit azur" de autorul capodoperei „Evgheni Oneghin". Alei îmbrățișate pe deasupra de crengile protectoare ale copacilor uriași, unde respira poetul, cu obsesiile și proiecțiile și iubirile lui, respiră și azi, auzit, neauzit, văzut, nevăzut.

În această realitate dominată de magia pușkiniană, a avut loc una din cele mai neobișnuite „ședători" la care am asistat vreodată. O pajiște fără sfîrșit, pe care peste 100 000 de oameni, așezați pe iarba proaspătă, ascultă timp de patru ore versurile noastre! Un imens stadion însorit, pentru misterioasele performanțe ale cuvîntului! O tribună de la care pornesc zvonuri în formă de floare și de stea, rostite în rusă, în spaniolă, în română, în franceză, reluate de văzduh și purtate în depărtarea cea mare!

Dar cea mai dramatică întîlnire cu Pușkin a fost, fără îndoială, la Leningrad. Revăzîndu-l după o perioadă de șase ani, orașul m-a învăluit din nou cu frumusețea lui fără cusur, cu spiritualitatea lui potențată de interminabilul crepuscul al lui iunie. În fața oricărei case din Leningrad, merită să te oprești cîteva minute, pentru a o contempla și a o saluta așa cum saluți un om viu.

Într-una din aceste case a suferit și a murit Pușkin. Cînd, după trei zile de la rănirea lui în duel, doctorul casei a anunțat mulțimii adunate în stradă moartea poetului, un glas a strigat: „Nu a murit! A fost ucis!" Și, într-adevăr, urît de țar și de aristocrație, pentru protestele lui revoluționare, urît de mediocritate pentru triumful geniului lui, neînțeles de soție, chinuit și hărțuit, bîrfit și provocat, Pușkin se angajează în duelul care urma să-l răpună, victimă a unui întreg cortegiu de ostilități și mașinații.

Moartea năpraznică a poeților aflați în plină forță de creație — și sînt atîtea morți de acest fel! — sporește cantitatea de durere din lume. Oricîtă vreme ar trece, un colț al inimii noastre tînjește după versurile lor nescrise, în veci neconsolabil.

Dar trebuie să spun că poeții plătesc cu viața lor întreagă, în dueluri mult mai semnificative: în duelurile cu inerția și obscurantismul, cu mărginirea și egoismul, cu urîciunea și cruzimea, în sfîntul duel cu timpul cel necruțător!

Iar în acest duel, Pușkin a învins, Pușkin pe care l-am sărbătorit și-l vom sărbători, Pușkin pe al cărui monument din Moscova cineva, nu se știe cine, așază în fiecare zi flori proaspete, indiferent dacă e arșiță sau ger, nevăzut de nimeni, cineva așază aceste flori, cineva fără nume sau, poate, cineva care poartă numele nostru al tuturor.

CORABIA DEȘERTULUI

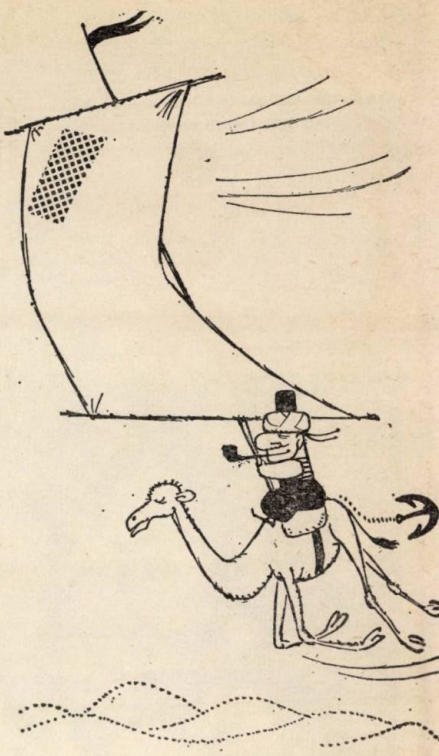

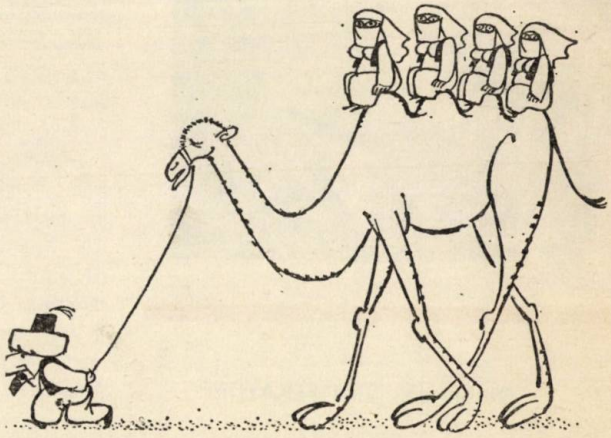

Desene de EUG. TARU

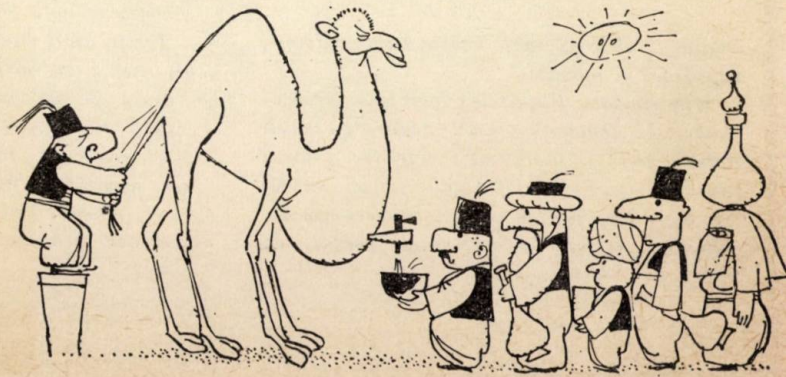

SLUJITORII DE AZI AI ZEIȚEI DIANA

In clipa cînd omul și-a înarmat brațul cu un instrument în stare să-i completeze lipsa lui de forță fizică în raport cu animalele, a început vînătoarea.

O MICĂ INCURSIUNE ÎN ISTORIA VÎNĂTOAREI

Pe cît de veche-i vînătoarea, pe-atît de bogată-i este istoria. În urmă cu aproape 24 de secole, Xenofon, vestit istoriograf, scriitor și general atenian, a lăsat posterității primul tratat de vînătoare — *Kynegetikos*. El vedea în vînătoare nu o distracție ci o instituție morală. Și într-adevăr care alt exercițiu poate fi mai sănătos pentru trup și un stimulent mai puternic al curajului? „*E mai bine ca un tînăr să-și întrebuințeze timpul vînînd, decît lenevind sau dedîndu-se desfrîului*" — îndemna Xenofon pe semenii săi din tînăra generație.

La cîteva secole de la apariția cărții lui Xenofon (între timp scriitorii greci au mai creat și alte opere închinate vînătorii), istoria ne face cunoștință cu operele scriitorilor latini. Aici, deschizător de drumuri pare a fi Gratius, poet roman, contemporan și prieten al lui Ovidiu, care în poemul lui intitulat de unii Carmen Venaticum, iar de alții Cynegeticon Liber, ne prezintă o bogată informație despre arta vînătorii la romani. Poemul începe printr-o scurtă invocație către Diana, apoi descrie uneltele și armele de vînătoare, cîinii și caii, plasele care înconjurau terenurile de vînătoare.

La greci ca și la romani, vînătoarea a fost o sursă inepuizabilă de inspirație pentru artiștii plastici. Zeiței Diana i s-au închinat numeroase temple și statui. Ea ne apare fie în chip de zeiță, fie ca personificare a vînătorii

și uneori chiar a lunii. Dintre toate sanctuarele închinate Dianei, cel mai renumit a rămas peste veacuri, templul Dianei din Efes, una din cele șapte minuni ale lumii.

Reprezentarea în imagini a scenelor de vînătoare ne apare în toată splendoarea pe bolta mormîntului Nasonilor din Roma. Cele patru scene de vînătoare înfățișează anotimpurile și vînătorile care le corespund: primăvara — cerbii; vara — leii; toamna — panterele; iarna — mistreții.

Acesta ca și alte basoreliefuri, dintre care o valoare deosebită au cele de pe sarcofagul lui Alexandru din Sidon, — dincolo de valoarea lor artistică — sînt un bogat izvor de documentare. Dintre acestea, basoreliefurile de pe arcul de triumf zis al lui Constantin — dar care în realitate a fost făcut de Traian în scopul de a imortaliza războaiele purtate împotriva Dacilor și Parților — prezintă pentru noi nu interes justificat.

Se știe că Traian a fost un vînător pasionat. Pliniu cel tînăr, în Panegiricul lui Traian, scrie că vestitului împărat „îi plăcea să străbată pădurile urmărind vînatul, să cutreiere munții cei mai înalți și să le urce vîrfurile pline de stînci, fără ca să-l susțină cineva sau să-i deschidă drumul. Acest îndrăzneț vînător împreuna riscul de a ataca fățiș fiara încolțită, cu osteneala de a o căuta, și pentru el munca cea mai însemnată, dar și cea mai plăcută, era aceea de a descoperi ascunzișul animalului".

La Roma, străbătînd de la un cap la altul Via Appia m-am oprit și la știutul arc de triumf, admirînd cele opt medalioane în basorelief. Așezate două cîte două, între coloanele de deasupra arcadelor laterale, ele mărturisesc pietatea și dragostea pentru vînătoare a lui Traian. Patru medalioane reprezintă sacrificiile făute de împărat pe altarele zeilor mitologici iar celalte patru, scene vînătorești. Drept ghid aveam încîntătoarea descriere a acestor opere de artă făcută de Odobescu în „Pseudokinegetikos".

În epoca următoare căderii imperiului roman, epocă de mari turburări, dominată de năvăliri și de migrațiunea popoarelor, interesul pentru vînătoare scade. Abia între anii 1230—1270, o lucrare de proporții mari „La Chasse du Cerf" scrisă, cît se pare, de regele Franței Ludovic al IX-lea, redeșteaptă pe planuri mari pasiunea pentru vînătoare. Dar nu în toate păturile populației. Vînătoarea devenise o plăcere rezervată exclusiv nobilimii, care investea în ea sume fabuloase. Sumele enorme cheltuite pentru vînătoare de către nobilii francezi au făcut să se spună despre ei (sub Ludovic al XII-lea) că „erau devorați de proprii lor cîini și cai".

CINEGETICĂ ÎN ZILELE NOASTRE

În 1927, în urmă cu 41 de ani, într-o seară de septembrie, în munții Șarnarului din frumosul ținut al Neamțului, doi oameni stăteau de vorbă despre vînătoare. Nu-și povesteau isprăvi vînătorești proprii ci lucruri mult mai serioase: prezentul și viitorul vînătorii și al vînătorilor din diferite țări europene pe unde colindaseră. Lucrurile nu stăteau deloc bine și continuate în același fel ar fi compromis iremediabil nobila artă a vînătorii.

Cei doi oameni erau: Maxime Ducrocq, administrator general al Saint-Hubert Club-ului din Franța și Nicolae Săulescu, directorul de pe atunci al vînătorii din România. Nu era greu ca gîndurile lor să se înfrățească; erau amîndoi mari iubitori ai naturii și buni gospodari ai vînătului.

— „*Maxime Ducrocq era un bun și vechi prieten al României și al meu personal* — ne povestește, cu vorba-i molcomă, venerabilul Nicolae Săulescu, azi în vîrstă de 84 de ani. *Venea în fiecare an în țara noastră. În acea toamnă, după o vînătoare bună, am făcut tabăra sub cerul liber și la căldura unui foc de-un stînjen de lemn stam de vorbă despre vînătoare. Atunci mi-a venit în gînd o idee pe care i-am spus-o și lui Maxime Ducrocq: de ce nu am face o asociație care să cuprindă pe vînătorii din lumea întreagă? Dar nu o asociație de vînători care ucid, ci una a vînătorilor care-și dau seama că vînatul este o bogăție a lumii întregi, că el a contribuit încă din cele mai vechi timpuri la hrana, la viața omului. Noi nu sîntem stăpîni absoluți ai acestui vînat, ci numai gospodarii lui, responsabili față de generațiile viitoare. Pe de altă parte, între vînătorii din diferite țări s-ar crea legături puternice de prietenie, căci este cunoscut că prieteniile ce se leagă la vînătoare sînt dintre cele mai trainice*".

Așa s-a născut Consiliul Internațional de Vînătoare (CIC), organizație mondială a vînătorilor. La propunerea făcută de inițiatori s-a hotărît convocarea primei întîlniri, în 1928, a delegaților țărilor fondatoare ale Consiliului — România, Franța, Cehoslovacia și Polonia — în localitatea Novi-Zamky din Cehoslovacia. Pe frontispiciul organizației mondiale a slujitorilor de azi ai zeiței Diana se află mărturisirea de credință a unuia dintre primii ei susținători, francezul Thurnet Valsassina: „*Vînătoarea, la origine, a răspuns unor necesități materiale evidente. Ea nu s-a justificat mai tîrziu decît în baza tradițiilor și a regulilor a căror concepție și aplicare o transformă într-una din sursele reale ale culturii omenești. Respectînd animalele, vînătorul respectă și ocrotește, în consecință, habitatul lor. Îndeplinind o datorie primordială, el contribuie la conservarea echilibrului biologic și se constituie ca un păzitor activ al naturii, considerată de el ca un tot*".

Aceste idealuri au topit în decursul anilor oțelul ucigător al vînătorilor distrugători de altădată și au ridicat pe o treaptă superioară etica vînătorească.

DUPĂ 40 DE ANI

Mamaia 1968. Zile însorite în cea mai frumoasă stațiune a litoralului românesc. Reprezentanții vînătorilor venind din peste 30 de țări s-au întrunit în cea de a XV-a adunare generală. Evenimentul a atras o participare numeroasă; se aniversau cu acest prilej 40 de ani de la înființarea acestui for internațional.

Cei prezenți schimbă întrucîtva optica noastră despre vînători. Ne așteptam la povestiri amețitoare despre aventuri și peripeții vînătorești, despre victorii la care nu mai sperau; ne așteptam la snoave și la cîte altele din isprăvile vînătorilor. Dar nimic din toate acestea. Reprezentanții acestei academii vînătorești, de altfel fiecare un iscusit vînător, au preocupări de cu totul altă natură. Nici măcar în clipele de răgaz nu-și povestesc amintiri și pățanii vînătorești. Se vorbește despre proteguirea vînatului, despre înmulțirea lui, despre biologia și patologia vînatului, despre expoziții de trofee și altele de acest fel.

Într-un fel sîntem dezamăgiți. Am fi dorit să aflăm ceva mai hazliu. Dar olandezul dr. I.G. van Maasdijk, noul președinte al Consiliului Internațional de Vînătoare, ne readuce în sfera preocupărilor de actualitate ale vînătorilor: *Vînătorii din toată lumea ne dăm mîna și ne împletim eforturile sub imboldul acelorași țeluri: asi-*

gurarea pretutindeni a unei înalte etici vînătorești. Un adevărat vînător al zilelor noastre cunoaște și respectă regulile vînătorii și în special pe cea a conservării și menținerii faunei cinegetice. În ce vă privește trebuie să spun că aveți vînători excelenți și dincolo de aceasta, o faună extrem de bogată și interesantă ocrotită de legi excelente. Am fost în Deltă. Ce frumusețe de păsări! În nici o altă parte a Europei nu le poți vedea".

Elveția Marion Schuster, este — surprinzător — o Diană modernă, — renumită în vînătorile de urși. Cînd îi ceri să-ți povestească amintiri din vînătorile ei îți răspunde simplu: „*cu arma de foc, care mai are în plus și lunetă, e ușor să fii vînător*". Și totuși nu-i chiar așa. Spun alții că la o vînătoare de urși în Austria, cînd o namilă brună le-a ieșit brusc în față, ea a fost singura care nu s-a pierdut cu firea deși în grup se mai aflau și patru... bărbați. „*Este într-adevăr mai puțin obișnuit chiar și în ziua de azi ca o femeie să manifeste asemenea înclinații* — mărturisește ea — *deși exemple asemănătoare se cunosc încă din mitologie. Eu cred însă că plăcerea vînătorii nu se traduce numai în a trage cu pușca. Vînătoarea înseamnă natură, bucuria de a te afla în pădure, de a asculta cîntecul păsărilor ori foșnetul frunzelor, de a admira un apus de soare — și ea se poate transforma atunci într-o adevărată poezie.*

România îmi este familiară și de cîte ori vin aici — și o fac de șapte ani încoace — încerc o plăcere nouă. Mă mîndresc cu trofeele celor patru urși pe care i-am vînat lîngă Borsec ca și cu frumosul exemplar de cerb pe care l-am vînat la Corbu".

Pe contele Enrico Marone Cinzano, l-am întîlnit deseori în sala expoziției de trofee de vînătoare: „*Este una din cele mai frumoase și valoroase pe care le-am văzut, mai ales în ce privește exemplarele de urși și capre negre*".

— Pentru un vînător renumit ca dv. o blană de urs luată — cum se spune — direct de pe cel care-o poartă, ar fi desigur un trofeu încîntător — ne dăm noi cu părerea iscodindu-l.

— *Am o colecție frumoasă acasă, dar cu trofee mai puțin valoroase decît acestea. În România, deși vin pentru a doua oară (am mai fost în 1932) nu am fost niciodată la vînătoare. Dar a treia oară cînd vin, nu mă mai opresc nici în București, nici la Mamaia ci direct în... bîrlogul ursului*".

Domnul Claude Chavane, administrator general al C.I.C. este cel mai familiar dintre oaspeți, iar motivul ni-l explică chiar dînsul: „*De România mă leagă vechi și frumoase amintiri de vînătoare. Cunosc Carpații și Delta Dunării ca propria mea casă. Peisajele fermecătoare, văzute aici nu le poți uita niciodată. România are nu numai o faună bogată și interesantă, dar și o activitate importantă în domeniul cinegeticii, continuînd și dezvoltînd vechile tradiții în virtutea cărora ea este cunoscută peste hotare ca țara unde s-a născut inițiativa creării C.I.C.*"

La Mamaia au fost prezenți aproape 150 din cei mai iscusiți vînători din lume. Întîlnirea lor a urmărit un singur scop: ocrotirea vînatului, încetățenirea, pretutindeni, a unor reguli noi, corespunzătoare eticii vînătorului secolului XX. Zeița Diana poate sta deci liniștită în templul ei din Efes. Slujitorii săi moderni sînt animați de idealuri înalte, care izvorăsc — ceea ce nu s-ar fi crezut altă dată — din dragostea pentru vînat. Și nu o dragoste posesivă ci una caldă, adevărată, ocrotitoare.

V. STĂNESCU

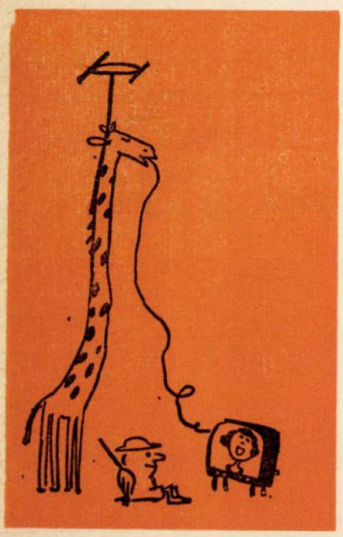

Desene de Nell COBAR

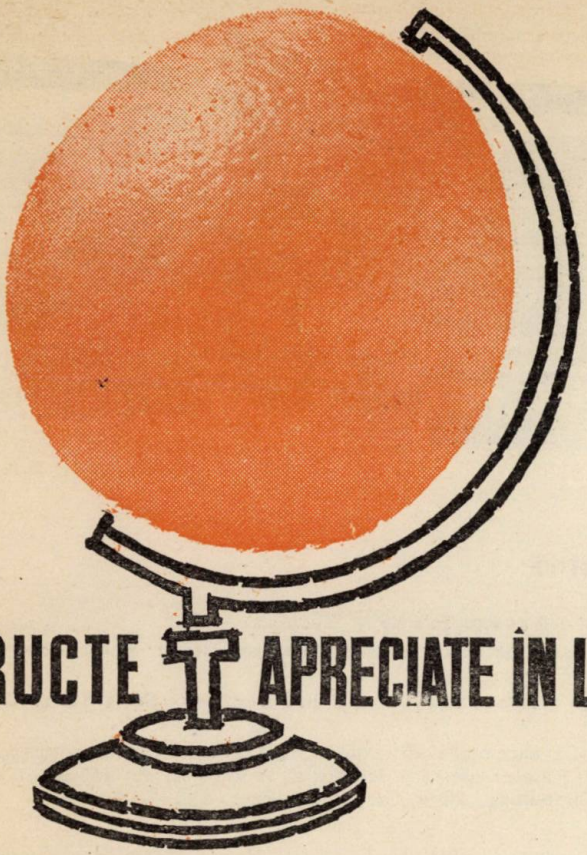

FRUCTE APRECIATE ÎN LUMEA ÎNTREAGĂ

JAFFA

PORTOCALE ȘI GRAPEFRUITS DIN ISRAEL

PUBLICOM

CITRUS MARKETING BOARD OF ISRAEL
69, HAIFA ROAD, TEL AVIV • Postal Address: P.O.B. 2590, TEL AVIV.
Cable Address: CITRUS TELAVIV • Telephone: 441223 • Telex No. 033801

EDITURA MERIDIANE publică:

GHIDURI GENERALE: **România**, ed. a II-a; **România** de V. Cucu ş.a.

Seria ITINERARE TURISTICE, care se ocupă de un anumit traseu sau circuit. Printre alte lucrări au apărut:

De la Oradea la Constanţa; Circuit în Moldova de Nord; Pe firul Dunării — De la Baziaş la Marea Neagră; Pe Olt, Jiu şi Mureş.

Colecţia MICI ÎNDREPTARE TURISTICE, care oferă cititorului posibilitatea unei documentări succinte dar multilaterale asupra zonelor sau oraşelor pe care doreşte să le viziteze. Au apărut, în ultima perioadă, lucrări despre: **Craiova, Cîmpulung, Sibiu, Curtea de Argeş, Blaj, Slatina** etc.

EDITURA MERIDIANE publică:

ALBUME DE ARTĂ FOTOGRAFICĂ realizate de artişti fotografi reputaţi şi tipărite în condiţii grafice excepţionale. Aceste albume prezintă cititorilor din ţară şi străinătate frumuseţile patriei, realizările economice, monumentele istorice şi de artă şi alte aspecte ale realităţii româneşti. Semnalăm dintre ultimele apariţii: **România pitorească, Flori din România, Lumina şi culoarea litoralului, Popasuri în munţi, Cîntecele zăpezii, În delta Dunării, Hoinărind prin Bucureşti, Lumea animalelor, Copii...copii.**

Două evocări de **AUGUSTIN Z. N. POP**

ION CREANGĂ

Ion Creangă (1837—1889)

Optzeci de ani de cînd Creangă a închis ochii...

Cînd, într-una din cele dintîi valorificări a operei și geniului lui Ion Creangă, celebrul istoric Nicolae Iorga scria despre rapsodul din Humulești că este „*dintre scriitorii noștri care a trăit mai aproape de popor, l-a înțeles mai bine și l-a reprodus mai cu viață*", se sublinia cu temei fondul realist, de impresionantă autenticitate convertită artistic al creației lui Creangă.

Că „Amintirile din copilărie" nu sînt operă de ficțiune, în sensul curent al cuvîntului, este un adevăr îndeobște recunoscut. Creangă evocă aici fapte petrecute, descrie realități concrete și vorbește despre oameni a căror identitate socială nu poate fi pusă la îndoială. Cercetări întreprinse la Humulești, acte cadastrale și materiale arhivistice confirmă deplin autenticitatea relatărilor marelui povestitor.

Cînd Creangă descrie pe Nică Oșlobanu „*cît mi ți-i melianul*", unul dintre „*hojmălăi*",

Casa din Humulești

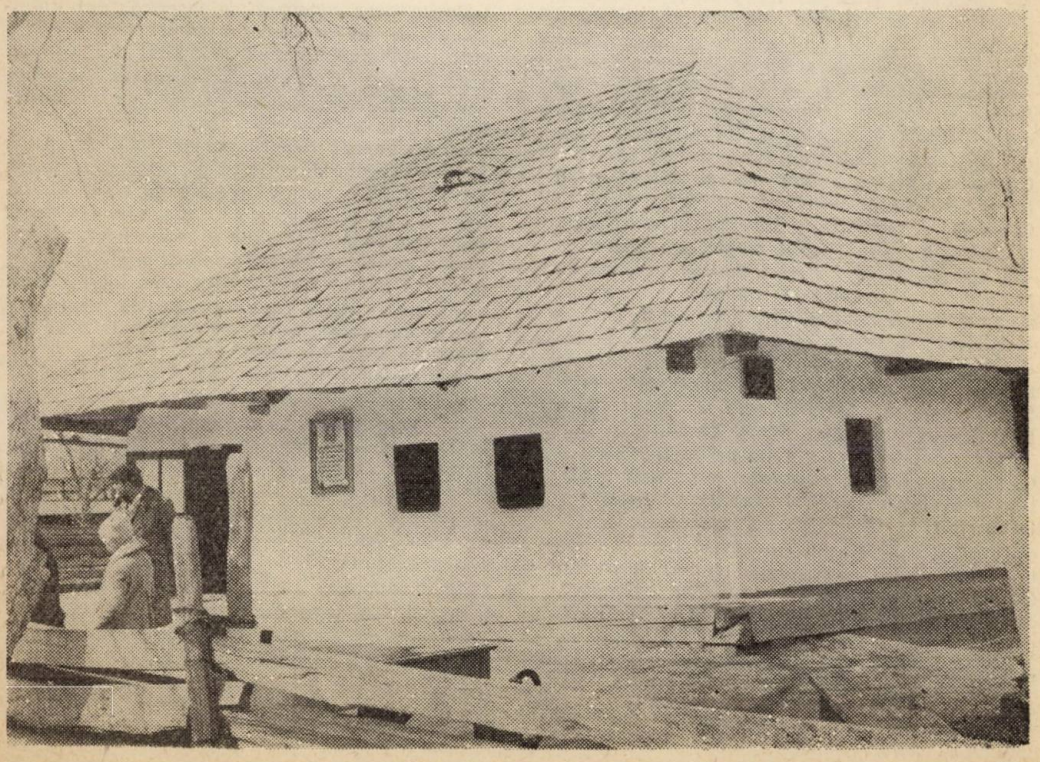

amănuntul este exact și înălțimea fiului popii Neculai Oșlobanu, *„om hursuz și pîclișit"*, ca și puterea lui herculeană *(„cît era de mare și de tare")*, dovedită și la ridicarea lemnelor dintr-un car cu lemne la Fălticeni, au rămas proverbiale în partea locului, el măsurînd în înălțime peste 1,90 m, ca și urmașii lui de pînă astăzi. Cînd, lipsit de haine, Creangă revine de la Ozana în sat *„tupiluș prin păpușoi; apoi într-o hudiță"*, din hudiță în grădina lui Gheorghe Trăsnea, apropiindu-se de casă, drumul poate fi identificat, întrucît ulicioara pe care sprintenul copil se-ndrepta spre prund trecea și pe lîngă grădina *„haraminului de Trăsnea"*, înaintat în ani, bucher, bucher de frunte și tîmp în felul său, și pe lîngă vatra casei părintești. Cînd copilul Creangă fuge de la școală sub amenințările lui Nică a lui Costache, cel *„înaintat în învățătură pînă la genunchiul broaștei"* și a lui Toader a Catincăi, el urmează în direcție inversă acest traseu, *„în ograda unui megieș al nostru și din ogradă în ocol și din ocol în grădina cu păpușoi"*. Mediocritatea mintală a acestuia a rămas de asemenea de notorietate în Humulești. Cînd se referă la *„părintele Ioan de sub deal"* realitatea îl adevărește pentru că locuința acestui *„om vrednic și cu bunătate"*, tatăl Smărăndiței și întemeietor al școlii laice humulestene, se afla lîngă Dealul Teiului.

Isprava cu pupăza din tei poate fi reconstituită pas cu pas. Arborele, din care astăzi supraviețuiesc lăstari în a treia generație, îmbătrîniți la rîndul lor, se găsea pe un oblînc de vîlcea, în țarina lui Andrei a Petri și calea lui Nică spre lingurarii *„tocmiți prășitori tocmai în Valea Sacă, aproape de Topolița"*, ca să le ducă de mîncare, trecea în mod obligator pe-acolo, cum, iarăși, a fost firesc ca *„mătușa Măriuca lui moș Andrei"* să ridice satul din pricina pupezei răpite și să grăbească spre cumnată-sa Smaranda Creangă, *„c-o falcă-n ceriu și cu una-n pămînt"*, întrucît ea era soția fratelui lui Ștefan a Petri și isprava cu *„cucul armenesc"* se petrecuse în grădina ei și în vecinătatea casei ei. Creangă o caracterizează *„una din cele care scoate mahmurul din om"* și o diferențiază de altă mătușă din preajmă: *„nu-i o femeie de înțeles ca mătușa Anghilița lui moș Chiriac"*. Cealaltă mătușă, Marioara, nevasta lui moș Vasile, *„fratele tatei cel mai mare"*, își avea livada în fața așezării lui Nică. Urmărirea spectaculoasă din episodul cînd acesta a fost prins în cireșul vărătic se vădește aidoma și trece în racursiul psihologic al portretelor lăsate de Creangă: *„moș Vasile era un cărpănos și-un pui de zgîrie-brînză ca și mătușa Măriuara. Vorba ceea: au tunat și i-au adunat"*. Cu fiul lor, Ion Mogorogea, vărul primar, Creangă conșcolărea în *„chilia dusă la poarta bisericii pentru școală"* și trecuse și pe la școala catihetică din Fălticeni. În trecutul Humulestilor porțiunea de sat dintre biserică și tei apare cadastral că a fost a lui Petrea Ciubotariu, împărțită fiilor și fiicelor lui: Vasile, Ștefan, Chiriac, Ecaterina, Ancuța și Andrei, dar între vetrele lor domestice și între grădinile alăturate nu erau îngrădiri de nici un fel. Urmașii lor continuă să stăpînească aceste loturi mici pînă astăzi.

Lui moș Chiorpec Ciubotariul, *„megieșul nostru"*, i se putea arăta odaia joasă pînă cu cîțiva ani în urmă peste drum de casa memorială „Ion Creangă"; astăzi, în încăperi noi, locuiesc urmașii săi dintr-a treia și dintr-a patra generație.

Cînd „Amintirile" numesc pe dascălul Iordache *„fîrnîitul de la strana mare"*, care cunoștea *„glasurile pe dinafară de biserică, dar clămpănea de bătrîn ce era, și-apoi mai avea și darul suptului"*, ochiul povestitorului înregistrează exact. Conscripția protoeriei nemțene din 1829, care caracterizează pe slujitorii eclesiastici (Arhiva Mitropoliei Iași) arată că el funcționează din 10 aprilie 1829 ca dascăl la biserica din Humulești, că el însuși avusese pe vremuri o școliță urmată de mulți fii de preoți, dascăli, diaconi și printre ei însuși părintele Ioan Humulescu, *„care avea o mînă de învățătură, un car de minte și multă bunătate la inimă"*, tatăl Smărăndiței, care între actele sale pentru hirotonie aduce această mărturie: *„carte au învățat a ceti și a cînta la dascălul Iordachi din Humulești"*.

Printre preoții și enoriașii humulesteni care la 6 decembrie 1838 recomandaseră mitropolitului Veniamin Costachi pe candidatul Ioan la preoție, *„ca unul ce viața și-au petrecut-o cinstită și curată. Martor n-a fost nici un fel de pricini. Globit n-au fost. Bețiv nu este. Între alte fapte de furtișag sau necinste sau bătăuș nu s-au aflat"*, citim și numele poporeanului Petre Ciobotar, bunicul scriitorului. Caracterizările din act corespund cu însușirile ce-i remarcă Ion Creangă și explică atașamentu *„mînzilor"* pentru acest om de virtute, respectat și iubit de copii.